

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ה' (תשפ"א)

מאמרים נבחרים משכונות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

שמות

זהר המבואר
הפּתּוּר וְהַפּוּד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קרן מלבי ברכה'

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

אלומות אור
הבוקעות מרתק

האספקלריא המאירה

**לדצי' מבין החורכים אל' הערת' רבי
משה' אלשיך הקדוש שניתנה פנים בפנים**

בסמטאות צפת העתיקה התהלכו ענפי העולם ששינו פני תבל באור תורתם, ובבית מדרשו יושב איש האלקי רבי **משה אלשיך** זיע"א ומאיר פנים לתלמידיו כשהוא פורס לפניהם את כל מאה הערמוניות שהטעה לבן את יעקב בהחליפו תנאו "עשרת מונים" (רשי' ויצא לו). והאריז"ל יושב ושוחק בקורת רוח: "הנה לבן עומד מאחוריו, ומהנהן 'הן הן', כך היה מעשה".

גדולי הצדיקים העידו ש"האלשיך הקדוש השיג פנים אחד משבעים פנים לתורה" - מארעות התורה נגלו לנגד עיניו באספקלריא המאירה, כפי שהתרחשו באמת, לפיכך היתה עיקר יגיעתו לפורר ולשחוק עבורנו את אור האלף שהוא מקשה אחת אינסופי - ליהלומים קטנים, כדי שיוכל כל אחד לדרוש את ה' יום יום, לדעת 'למעשה' את אשר יעשון.

בקץ גלות עמנו, קְשָׁנָקְתָם כל הזון ונגשמשו העיניים מלחזות באור שמש התורה עצמה, מקבלים בני ישראל חנינה ממעלה להצניץ מבין החורכים על מרבצי האור האינסופיים, על ידי ספרי "תורת משה" להאלישי'ך, המעוטרים בביאור נרחב שטרם היה לעולמים, כקול הקורא במדבר, פנו דרך, כי קרוב היום אשר עין בעין תראו בשושב ה' ברחמים לציון.

**דוּפִיעַ:
שְׂמֹרֶת
בְּסִימָם**

"תורת משה" המבואר

דפנים בפנים של התורה ללב ייחודי

ביאור נרחב | קיצור אלשיך | ציונים והשוואות | אלפי מראי מקומות | פיסוק וניקוד | הקדמות מופלאות | פרקי תולדות ומבוא | כותרות משנה | עימוד מרהיב עין

ארה"ב: (718) 437-0054
אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות:
1800-22-55-66

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

שמות

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

הרב הקדוש רבי משה מזוועהיל ז"ל אמר
בשם אביו הרב חייאל מיכל מזלאטשוב ז"ל ששמע
מפה קדוש הבעל שם טוב ז"ל שאמר בזה הלשון:
פעלתי אצל השם יתברך שהטבילה שאדם טובל
את עצמו במקוה בבקר יהיה נחשב לפני הקדוש
ברוך כמו תענית יום אחד: (מקור חיים - יתרו)

אוצר פניני החסידות

מאיר עיני הקמים | 'מילודת העבריות' - הולדת בחינה יהודית קדושה בקרב כל אדם מישראל ..... **א**
בארות המים | כל חברה קומת בקרחה שתי סוגי אנשים, מנהיגי העיר בעצה ותבונה על פי דרך התורה ואחרים העוסקים בצרכי הישוב הנשמי | שתי בחינות אלו מקנים איש ואשה ..... **ב**
פתוחי חותם | עצותיהם הנפוצות של המצרים נגד בני ישראל היא המלחמה התמידית בין הקדושה לסטרא אחרא המתלכשת בעצות הנצר הרע ..... **ג**
בת עין | עקר עבודת האדם ללחם בכל יום עם הנצר הרע הנקרא פרעה ..... **ד**
לקוטי הלכות | פתחי הנצר לאדם שמחביב לעוב את בית המדרש לצרף פרנסה ..... **ה**
מהר"ד מבעלזא | דבקות בצדיקים ואמונת הקמים היא העצה לבנים טובים ..... **ה**
אקת ליעקב | יש צדיק שקשה לו להתפלל שתסור הרעה מפני שהוא רואה שהכל לטובה, ויש צדיק שאינו רואה הטובה הגנוזה ברעה ומתפלל שתסור הרעה ..... **ו**
נעם אלימלך | כאשר הצדיק מדבר דברי הבורא יתעלה בלתי אפשושי שהדברים לא יקרו את לב השומעים ..... **ו**
שפת אמת | הצדיקים מחזירים את עם ישראל למוטב ומניסים בהם תרהורי תשובה | נסיון הנצר הרע למלע מהצדיק לנסר את העם בתוכחות ונוסר ..... **ז**
פתוחי חותם | המשלים את נפשו רוחו ונשמתו שורה עליו השכינה ..... **ז**
דברי יואל | במקום מושבו של יעקב אבינו במצרים נמשכה רצועה מארץ ישראל ..... **ח**
ספן של צדיקים | באור רמז הסעמים קדמא ואזלא על 'וימרו את חייכם' | מעשה בהרה"ק האוהב ישראל מאפסא ויע"א ..... **ח**
דברי תורה | צרות השעבוד היזקו לעם ישראל רק על ידי שלא קבלום באהבה והיו בעצבות במרירות ..... **ט**
קול שמוחה | יש הירואה את פתחי עולם הזה ומתבונן שאש הצצר טמון בהם ונצול מהם, אך הירא שמים יודע בידיעה ברורה שכל הפתחים הם אש הצצר ואין הפתח נכנס לאזניו כלל | צדקתם של המילדות ..... **ט**
אמרי נעם | כאשר המילדות מסרו נפשם נעשה להם נס ומאו ונקאה לא הצרכו נשות ישראל למילדות ובתם תבוא אליהו המילדת ללדו ..... **י**
לקוטי שיחות | הטעם שלשון הרע ודילטורין פוגע רק בעם ישראל ולא בשאר האמות ..... **יא**
דברי ישראל | ישראל שקעו בגלות מצרים עד שנדמה להם שהכל במקרה ובקטע והקאה להם השם יתקרו שהכל בהשגחה פרטית ולטובה ..... **יב**
שפת אמת | בתוך החצר והגלות נגזר האור והגאולה וכפי רב העניו פרו יהיה תקף הגאולה ..... **יב**
תלמת יהושע | אף אם פגם האדם הרבה ביכולתו לתקן על ידי תנועה קלה ..... **יב**
בית יעקב | עצה טובה לכל המצוי בצרה להתחזק באמונה ועל ידי זה עצמו יזכה לתועה ..... **יג**
זכרון יחזקאל | מעלת פח גמילות חסדים ..... **יד**
פתוחי חותם | המתקפה מהתורה מעורר עליו קטרוג עד שיחזור לעסק בה ..... **יד**
מאמרי אדמו"ר האמצעי | משה רבנו בנה את עצמו כבד פה וכבד לשון או רוק לגבי המיילי דעלמא שהצדק לדבר לפני פרעה ..... **טו**
שמועה טובה | סגלת פרשיות אלו להוציא נצוצות הקדושה מעמקי הקלפות ..... **טז**
עשרת יטענה | שובו בנים שובבים חוץ מאחר - עשית תשובה בימי השוכבים נוסף על תשובת ימים הנוראים ..... **טז**
שפת חיים | כפי הקדושה והטהרה מתרבה החשק ללמוד התורה ..... **טז**
קדושת יום טוב | כפי אמונת האדם שהנהגתו קלה בהשגחה פרטית אינו נופל תחת יד המקרה והסבוע | ואנה לדבר מהשומר שבת ואינו עובד בה למלאכתו ..... **יז**
מאור ושמש | שמירת שבת הוא מופת חותף שבאפשרות אדם גשמי להמשויך קדושה ..... **יח**

אוצרות אגוני הדורות

המדת ישראל | בני ישראל שמרו על בניהם בדרך התורה ..... **יח**
ברך יצחק | התכמה של יתרו לבטל את בית הדין שדן בגורת פרעה ..... **יט**
חיים מירושלים | קשי שעבוד מצרים ק"ו שנים ..... **יט**
דברי שלמה | גנות פרעה על המילדת שאינו רשאיית ללד אם אינו תפוצה להרג את הבנים ..... **כ**
קול יבשר | טובת המילדת רבוי העם ..... **כ**
שלום דוד | מאחר שמשה הבין שידים פדיו ישראל לכן הרג את המצרי ..... **כא**
שכט מיהודה החדש | נס התרחקות תבת משה משפת היאור לתוך הסוף ..... **כא**
אבהת יהונתן | אכן נודע הדבר שאוהבים במעשה אבותיהם בעון ספור לשון הרע ..... **כב**
רבי אברהם רזאנים זצ"ל | ישראל הבינו שכלל הריגת התינוקות יתארך זמן השעבוד במצרים ..... **כב**
כני דוד | מדינא לא יבער הסנה - תמיהת משה רבנו מדיע לא ישמעבדו ישראל במצרים ארבע מאות שנה כדי שלא ישתעבדו יותר בגליות אחרות ..... **כג**
קרו לודו | טעם שתי האותות של ענש לשון הרע שדבר משה רבנו ..... **כג**
יבין שמועה | אמונת ישראל במשה היתה אות וסימן שדבריו שרירים ונקמים ..... **כד**
טללי אורות | תמיהת משה רבנו 'למה זה שלחתיני' מכל טענת ממה נפשך ..... **כד**
כלי יקר | קשי הגלות סמוך לגאולה ..... **כה**
אבן שלמה | ישועת ישראל בזכות גדל אמונתם ..... **כה**
כתב סופר החדש | אלמלא העיו פרעה פניו נגדד משה לא היה אפשר לעונשו ..... **כה**
פי המדבר | ישועת ישראל בזכות משה רבנו ..... **כו**
הפץ חיים | על ידי קשי השעבוד יזכה משה רבנו לראות גאולת ישראל בעודו בחיים ..... **כו**
מעשי צדיקים ..... **כז**
יומא דהילולא ..... **כז**
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה ..... **לז**
זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד ..... **מג**

נושאים בפרשת שמות

רמזי מלחמת היצר בעצות פרעה

מאיר עיני חכמים

בני מאיר מקורקטשוב זיע"א

'מילדות העבריות' - הולדת בחינה יהודית קדושה בקרב כל אדם מישראל

סוד הכתוב ותיראן המילדת את אלהים ולא עשו כאשר דבר פרעה וכו' ותחיינ את הילדים (א יז), ולהבין שיש בכל אדם מילדות עבריות, רצה לומר מה שמוליד אצלו 'עבריות' - שיתנהג את עצמו כיהודי בכל עסקיו ויהיה מפרש ומבדל מכל התאות הן במאכל ובמשתה והן בשאר הנהגות ודבוריו.

'פרעה' נקרא על שם 'הערף' | לכל יהודי קלפת פרעה המונעת אותו מעבודת הבורא

והנה בכל אחד ואחד מישראל יש לו נגדו קלפת פרעה שמבטל אותו ואינו מניח לו לאדם שיעבד להשם יתברך, לזה נקרא 'פרעה' על שם בחינת הערף, מפני שבזמן שישראל עושין רצונו של מקום אזי מפנים מחשבתם לעבודתו וזה נקראים בחינת פנים, אבל חס ושלום פשישראל אינן עושין רצונו של מקום אזי פתיב 'כי פנה אלי ערף ולא פנים' (ירמיה לב ג).

באור שתי בחינות המילדות העבריות שפרה ופועה

והנה המילדות העבריות הם שני בחינות. שמתחלה צריך שיתבונן האיש להוליד בבינתו לתקן כל מדותיו וכל חושיו ואיבריו לנקות אותם ולקשטם ממגע נכרי בכל עסקיו, ואחר כך זוקה לדרבים הרבה - שיוכל על

ידי דבוריו בתורה ובתפלה ולעשות מעשים טובים נפלאים ולפעל כל צרכו וכל משאלות לבו לטובה בתפלתו.

וזה הוא סוד המילדות העבריות אשר שם 'ה'אחת - סוד ה' ראשונה שבשם, עלמא דאתכסיא - שפרה רצה לומר 'שמשרת הולד', שמתבונן בעצמו האיש לשפר כל מדותיו ומעשיו.

ושם 'ה'שנית - שהוא ה' אחרונה שבשם, עלמא דאתגליא - פועה 'שפועה ומדרכת', רצה לומר שזוכה לדבר דבורים קדושים בתפלתו לפעל כל השפעות טובות רפואה בני חיי ומזוני.

באור 'כילדכן את העבריות וראיתן על האכנים' | פרעה רצה להכניס בעם ישראל חשק לתאוות גשמיות

והנה פרעה שהוא סוד הקלפה ורועה להתגבר על כל אחד ואחד כשרועה למאס בתאות עולם הזה, הוא מסית שלא למאס בתענוגי עולם הזה, וזה פרוש כילדכן את העבריות וראיתם על האכנים, רצה לומר שלא ימאסו בתענוגי עולם הזה - רק אדרבא שיהיו כל תענוגי עולם הזה חשוב בעיניהם.

וזהו וראיתם על האכנים, מלשון רואה אני את דברי אדםון (כתובות קח), רצה לומר שיהיה חשוב בעיניהם כל תענוגי עולם הזה שהם רק דמות וחותם מעולם העליון, וזה וראיתם על האכנים, שהוא לשון דמות וחותם, ובה ישארו בתענוגי עולם הזה ובין התאות רעות, ואז דבוריהם בתורה ותפלה לא יעשו

על עם מרעיתם להשביע בצחצחות נפשם ממעיני החקמה לחזק מוסרי הדת והאמונה, אשר רק הם יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל.

וסוג האנשים העוסקים בעניני התבל, ישפדלו בעניני ההנהגה החמריות והגשמיות לא רק עבור עצמם ובשרם כי אם לטובת העיר והמדינה להפיק לרעב לחם ונפשות אכילונים ושיערו בכל אשר תשיג ידם.

אך עצת פרעה היה להפך הקערה על פיה. על פן גזר (א כב) כל הבן היולד היארה תשליכוהו – הוא הגבר החכם בעו ונקרא בן, תשליכוהו היארה לשון נקבה, הם עניני העולם הגשמיים כמו שהמשילו הקדמונים במליצתם את העולם לים זועף וכו'.

הינו להעמיס עליו על הצבור בטרדות ענינים חמריים ובקשת טרף הענינים והאכילונים הדופקים על פתחו יום יום כפי שלא יוכל להקים עלה של תורה וכמו שאמר אחר פך 'תכבד העבודה וגו' (ה ט), וכמו שאמרו רבותינו ז"ל הטל עליהם צרכי צבור והם כלים מאליהם (רש"י במדבר יא כח), וזה נקרא עבודת אשה לאיש.

וכל הבת תחיון, בנות העיר הם הפעלי עסקים וכו', ואין חקמה לאשה אלא בפלף (ירמא י:ט), והוא גזר שהם יתעסקו בעניני החקמה והחיים הרוחניים ולחיות דעה בענין מנוי דינים ושוחטים וש"ץ ומלמדים לתלמידי דבי רב תשב"ר שעליהם העולם קים, וזהו הריסות הבגין וחרבן האמה חס ושלום לשונותנין עבודת איש לאשה, וכן צוה בתחלה להמלידות אם בן הוא וגו'. אף המלידות יראו את האלקים ותחיון את היולדים (א י), ודקא היולדים אשר אין בהם כל מום:

שום רשם כלל להביא השפעות טובות וכו' (שער ז פרק ב):

בארות המים

רבי לוי יצחק אב"ד בענדער זיע"א

ככל חברה קימת בהכרח שתי סוגי אנשים, מנהיגי העיר בעצה ותבונה על פי דרך התורה ואחרים העוסקים בצרכי הישוב הגשמי | שתי בחינות אלו מכנים איש ואשה

הנה כשם שאי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות בן אי אפשר לקיים החברה והישוב בלא שתי סוגי אנשים, סוג א' אנשים חכמים ונבונים מנהיגי העיר והמדינה בדיעת ותבונה על פי התורה הכתובה והמסורה, ב' אנשים אחרים העוסקים בכל צרכי הישוב חרישה וזריעה וכו' וכל מלאכה וכו'.

ועל ידי שתי המפלגות מתקנים העולם, אף ראשי העדה ומנהיגי נקראים איש ובעל צמיו, והעדה נקראים אשה (עין תולדות על פסוק איש איש כי תשטה וגו' בפרשת נשא), וכן בכל הענינים כגון יום ולילה שמים וארץ וכדומה, נקראים גם בן בחינת דבר וניקבא כנודע.

פרעה רצה להפך את תפקידי שתי הבחינות ועל ידי כן לקלקל את יסודות החברה היהודית

והנה פרעה אמר הבה נתחכמה לו וגו' (א כ), ורצה להרס את בני האמה הישראלית על ידי עבודת פרוץ כמו שנאמר ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך (פסוק יא), ואמרו חז"ל (סוטה יא:) שהפך עבודת אשה לאיש ועבודת איש לאשה, וזהו עבודה שמפרכת את הגוף.

וכן בכלל ההנהגה לקיום החברה האנושית בחמר וברוח, צריך להיות שהחכמים והנבונים בפעלי הצורה יתעצמו להאציל מרוחם

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

עצותיהם הנבערות של המצרים נגד בני ישראל היא המלחמה התמידית בין הקדשה לסטרא אחרא המתלבשת בעצות היצר הרע

וַיֹּאמֶר אֵל עֲמוּ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ, הִבֵּה נִתְחַכְמָה לּוֹ וְגו' (א טו). וַיֹּאמֶר אֵל עֲמוּ, יֵצֵר הָרַע אוֹמֵר לְגוֹנֵדָד דַּחְמָה דִּילֵה, הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, פְּלוֹמֵר, הַגּוֹפֵף הַמְקַדֵּשׁ עֲצוּמוּ בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל וּמוֹסִיף מֵדֵי יוֹם קִדְשָׁה עַל קִדְשָׁה, בְּהַכְרֵחַ יִנְצַח אוֹתָנוּ, וְזֵהוּ רַב וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ. וְעַכְשָׁו הִבֵּה נִתְחַכְמָה לּוֹ בְּדַבָּר שֶׁמִּבְטֵל אוֹתוֹ מֵעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרֵךְ, שְׂאֵם לֹא נִבְטְלוּ מֵעֲבוֹדַת ה', כֵּן יִרְבֶּה בְּקִדְשָׁה.

וַהֲיִהֶה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה, כָּל יְהִיְדֵהוּ לְשׁוֹן וְדָאֵי, וְדִהֲיִנּוּ, אֲנַחְנוּ יֵשׁ לָנוּ מִלְחָמָה תְּדִיר עִם סִטְרָא דְקִדְשָׁה, שְׂהֵם שׁוֹנְאִינוּ, וְזֵה, אִם נוֹסֵף עַל שׁוֹנְאִינוּ יִעֲשֶׂה גַם הוּא עֲמָנוּ מִלְחָמָה, וְעֵלָה, הוּא הַנִּיצוּץ שֶׁל הַקִּדְשָׁה, יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ, דִּהֲיִנּוּ מִתַּחַת דְּרִינּוּ, וְכִשְׂיִהִיָּה כִּף זֵהוּ בְּטוֹל חִיּוּתָנוּ.

מסית את האדם לטרח תמיד לרדף אחר הממון

וְהַחֲכִמָּה שְׁנַתְחַכֵּם לַעֲשׂוֹת לוֹ, שְׁכַנְסִים בְּלָבוּ לְרִדֵּף אַחַר הַבָּלִי הַזְּמַן לְטָרַח לְאַסֵּף מָמוֹן, בְּאָמַר לוֹ צְרִיף אַתָּה לְטָרַח עַל פְּרוֹסְנִתְךָ וּפְרוֹנְסֵת בְּנֵי בֵיתְךָ, וְגוֹדוּלָה מִכָּלם הַמַּסִּים וְהָאֲרָנוּנוּיּוֹת, בְּכָל יוֹם חֲדָשִׁים מְקֻרֹב בָּאוּ, אִם לֹא תִטְרַח בְּכָל כַּחֵף יוֹמָם וְלַיְלָה מֵאִין תִּמְצָא לַעֲשׂוֹת כָּל אֵלֶּה.

וְזֵהוּ שְׂאֵמֵר וְיִשְׁמִי עֲלָיו שְׂרֵי מַסִּים, דִּהֲיִנּוּ, הַמְמַנִּים לְפִתּוֹתוֹ עַל עֲנִין הוֹצָאוֹת הַזְּמַן, וְהַפֵּל נִקְרָא בְּשֵׁם 'מַסִּים', וְכֹנְנֵתם בְּזֵה לְמַעַן עֲנֵתוּ בְּסִבְלָתָם שֶׁל מַסִּים, וְיִהְיֶה טוֹרַח כִּי אִם לְאַסֵּף מָמוֹן, וּמִמִּילָא זֹה הִיא סִבַּת בְּטוּלוֹ מֵעֲבוֹדַת ה'.

מוטב לסבל עני בעולם הזה מצער עולם הבא

מֵה עוֹשֶׂה הָאִישׁ הַקְּדוֹשׁ אֲשֶׁר חֲשָׁקָה נַפְשׁוֹ בְּעֲבוֹדַת ה', בּוֹטֵחַ בְּחֶסֶד ה' וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ לְשׁוּם עֲנָן מֵעֲנִינֵי הָעוֹלָם, וּמִתְפָּרֵס בְּצַמְצוּם וְאִינוּ מִבְּקֵשׁ שׁוּם יִתְרָה, רַק מְחַשֵּׁב עֲצוּמוֹ כְּעֲנִיִּים דְּעֵלְמָא. וּמֵי הִבִּיאֻ לְיַדֵּי מִדֵּה זֹה, חֲשַׁב בְּדַעְתּוֹ צַעַר אוֹתוֹ עוֹלָם, וּמֵה יִהְיֶה בְּצַעַר הַגּוֹפֵף וְהַנֶּפֶשׁ, וְאוֹתוֹ הָעוֹלָם הוּא הַעֲקָר, וְאָף אִם יִצְטַעַר הָאָדָם בְּזֵה הָעוֹלָם בְּפְרִינְסָה וְכִיּוּצָא, הַזְּמַן קָצֵר, וּבְאוֹתוֹ עוֹלָם הָאָרֶץ יִמְצָא מְנוּחָה וְשְׁלוֹה לְאָרִיכוֹת יָמִים.

לֹא כֵּן אִם יִטְרַח בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּשִׁבִיל הַנָּאֵת גּוֹפּוֹ, אִין לוֹ כִּי אִם הַנָּאֵה מוֹעֲטָת לְפִי שְׂעָה, וּבְאוֹתוֹ עוֹלָם יִהְיֶה בְּעִנְיּוֹת שְׂאִין כְּמוֹהוּ בְּעִנְיּוֹת, וּבִיסוּרֵין קָשִׁים וּמְרִים אֲשֶׁר אִין כְּמוֹתָם יִסוּרֵין, וּבְזִמְנֵי אָרֶץ. וְלִפְיָךְ, אִם מִפְתָּה יֵצֵר הָרַע לְאָדָם בְּשִׁבִיל עֲנִיּוֹת וְצַעַר זֶה הָעוֹלָם, הוּא אוֹמֵר לוֹ, יֵשׁ לוֹ עֲנִיּוֹת וְצַעַר יוֹתֵר מִזֶּה וְלִזְמַן אָרֶץ, מוֹטֵב אֶסְבֵּל צַעַר מוֹעֵט לִזְמַן מוֹעֵט מִלְּסַבֵּל צַעַר מְרַבֵּה לִזְמַן מְרַבֵּה.

הצדיק זוכר את עגש הרשעים ומתגבר על יצרו

וְזֵהוּ שְׂאֵמֵר וַיְכֹן עֲרֵי מַסְכְּנוֹת לְפָרְעָה, דִּהֲיִנּוּ, זֵה הָאִישׁ שְׁנַתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ, לֹא חֲשַׁשׁ לְטַעֲנַת הָעֲנִיּוֹת שֶׁטּוֹעֵן לוֹ יֵצֵר הָרַע. וּבִמָּה מִבְטֵל טַעֲנָה זֹה, בְּעֲרֵי מַסְכְּנוֹת שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם, שְׂהֵם הַקָּבֵר וְגִיּוּתָם.

וְזֵהוּ וַיְכֹן עֲרֵי מַסְכְּנוֹת לְפָרְעָה, דִּהֲיִנּוּ, הַצְּדִיק הַזֶּה בְּנֵה וְעֲשֶׂה בְּלָבוּ עֲרֵי מַסְכְּנוֹת שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם כְּדֵי לְבַטֵּל טַעֲנֹת יֵצֵר הָרַע. לְפָרְעָה לְשׁוֹן בְּטוּל, כְּמוֹ 'פְּרַעְיָהוּ אֵל תַּעֲבֹר בּוֹ' (משלי ד טו).

וּמֵה הֵם עֲרֵי מַסְכְּנוֹת שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם, הֵם פֶּתִם וְרַעְמָסֵס. פֶּתִם קָרִי בַּהּ 'פִּי תְהוֹם',

האדם הוא המלחמה להלחם בכל יום עם היצר הרע שנקרא פרעה, ערף, ומשיאו לתאוות גשמיות הבלי עולם הזה, וזהו ענין גלות מצרים, ומלחמה גדולה היא זו.

למלחמת היצר צריך תורה וענוה ותפלה

וצריך האיש הישראלי למלחמה זו שלשה דברים, ראשית, הוא בחינת תורה, הינו לקבוע עתים לתורה וללמד בתורה תמיד. ב', הוא בחינת ענוה, שידע בעצמו גדל שפלותו, ואיך שהוא משקע בתאוות גשמיות הבלי עולם הזה שאינו עקר כלל, ויכנע לכו, ויהיה לכו נשבר בקרבו, ויזהר ישפיל היצר הרע ויחיש כחו. ג', שיבקש רחמים מבעל הרחמים שירחם עליו ויתן לו פת לעמד נגד היצר הרע בחינת פרעה, וה' ישפילו ויתגבר עליו ויצא מהגלות, ואז ירחם עליו ה' ויהיה בעזרו ויוציאו מהגלות מצרים. ובחינת אלו צריך לעסק בהם בכל יום ויום, שלא להסיח דעתו כלל מזה.

שלש בחינות הללו נרמזים במספר פרע"ה

והנה שלשה בחינות אלו, הינו יעקב שרמז לבחינת תורה פידוע. ושם מ"ב מרמז לבחינת סיעתא דשמיא, ובחינת ענוה, הם עולים גימטריא פרע"ה, מרמז שמספר של שלשה בחינות הנזכרים לעיל עמד נגד מספר פרע"ה. פי זהו כלל גדול, שבכל דבר של הקלפה יש נגדו מספר בקדשה המכניע הקלפה, ובשלש בחינות הנזכרים לעיל מכניעים בחינת פרעה הוא היצר הרע.

יעקב הכנים למצרים השלש בחינות הבלי

וכל פת של השתי בחינות הנזכרות לעיל הכנים יעקב למצרים לישראל. וזהו שם מ"ב ירד עם יעקב למצרים (וזהו ח"ב ד:), הינו שמלבד שתי בחינות הנזכרות לעיל, גם בחינת

הוא הקבר, ורעמסס היא גיהנם הנקראת רעה, ושם נמסים נפשות הרשעים.

והנה, הגוף נמי ראוי לקרותו פי תהום, ורעמסס גימטריא נפש', לרמז, כי הגוף שהוא דומה לפה התהום, הולך לפה התהום שהוא הקבר, והנפש שהיא גימטריא רעמסס, הולכת לגיהנם הנקראת רעה הממסס את הנפשות של הרשעים. ויזה נוצח הצדיק את יצר הרע, באמר לו, אקבל עלי צרי מסכנות של זה העולם כדי שאנצל מצרי מסכנות של אותו עולם.

העוסק בתורה ועבודת ה' הקב"ה מכרך את פרנסתו

וכשרואה הקדוש ברוך הוא צדיק זה שבטח בו ובתם לכו עושה כל זאת, שולח ברכה במעשה ידיו, ובעסק קל מביא לו ברכה מרבה ולא תבטל מעבודת ה', כי הבא לטהר מסיעין אותו (שבת קד), וכמאמר התנא (אבות פ"ג מ"ה) המקבל עליו על תורה מעבירין ממנו על מלכות ועל הרף ארץ.

וזהו וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ, הכוונה, כל מה שמענין אותו במחשבות לטרו מעבודת ה' כדי להתעסק בהבלי העולם והוא אינו שומע להם, הקדוש ברוך הוא בעזרו, וכן ירבה וכן יפרץ ולא יחסר כל טוב, ולפיכך ויקצו מפני בני ישראל, משום דזהו בטול חיותם:

בת עין

רבי אברהם דב מארוטש זיע"א

עקר עבודת האדם ללחם בכל יום עם היצר הרע הנקרא פרעה

להבין ענין חיוב המצוה של זכירת יציאת מצרים בכל יום. הנה עקר עבודת

מעלת הצדיקים

מהרי"ד מבעלזא

רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א

דבקות בצדיקים ואמונת חכמים היא העצה
לבנים טובים

בהפטרה פסוק לכן כה אמר ה' אל בית יעקב
אשר פדה את אברהם לא עתה יבוש
יעקב ולא עתה פניו יחרור, כי בראתו ילדיו מעשה
ידי בקרבו יקדישו שמי והקדישו את קדוש יעקב
ואת אלהי ישראל יעריצו (ישעיה כט כב-כג).

ואמר הענין, כי הבושה היותר גדולה היא
כאשר חס ושלום הבנים אינם הגונים,
ועיני זהר וישב (ח"א קפת). על הפסוק 'לא יבשו
כי ידברו את אויבים בשוער' (תהלים קכו ה), וזה
לשונו: לא יבשו בזה הוא עלמא, בזמנא דמאריהון
דינא יימין לקטנגא עלוי, דלית לך אגרא
טבא בזה הוא עלמא, כההוא דאוליף ליה לבריה
דחילו דמאריה באורחוי דאורייתא.

והעצה לזה שבניו יהיו טובים, שידיבק
בצדיקי הדור, ועל ידי זה שיגראו
בניו בתוכו אמונת צדיקים יפה שרש בלבכם
שרש קדשה לקדש גם הם שמו יתברך שמו.

וזהו שנגמר לא עתה יבוש יעקב וגו', ועל
ידי מה, כי בראתו ילדיו, כאשר יראו
ילדים שלו מעשי ידי בקרבו שיש בו אמונת
צדיקים, מעשה ידי אלו הצדיקים – עין רש"י
ומצודות, ועין בגמרא 'איזה הן מעשה ידיו
של אדם הוי אומר בניו ובנותיו של אדם'
(שבת לב:), אם בן מעשה ידיו של הקדוש ברוך
הוא הצדיקים הנקראים בנים למקום, וזה יעשה
רשם ופעלה בהם, והקדישו – גם הם – את
קדוש יעקב וגו':

שם מ"ב הכניס לישראל, שפנה יצאו ממצרים.
יהי רצון שנופה לזה:

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

פתוי היצר לאדם שמחייב לעזוב את בית המדרש
לצדק פדנסה

ובכל עבודה בשדה (א יד) שהוא תארת מוון
וטרדת הפדנסה שמכרחין לצאת מאהל
תורה לצאת מבית המדרש אל השדה לעסק
בפדנסה, עד שמטרידו בכל עבודה בשדה
ומסיתו ומדיחו מלקבע עתים לתורה על כל
פנים.

וזה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך
וידרשו רבותיניו זכרונם לברכה (סוטה יא:)
בפה רך, שבתחלה נכנס עמו הבעל דבר
והסגרא אחרא בפה רך ומתלבש במצוות.
ואומר לו הלא אי אפשר לישב בבית המדרש
כל יום, וההכרח לצאת אל השדה לעסק
במלאכה ומשא ומתן, וכי אתה רוצה למות
או להיות עני ומקבל וכו'.

עד שמשליכו בתוך עמק טיט היין שהוא
אנפין חשוכין מרירת העצבות של המוון
בחינת בעצבון האכלנה, עד שאפלו בשמרויח
מוון אינו מספיק לו כל ימיו, כי משתוקק
בכל פעם יותר, וכל מה שמרבה נכסים מרבה
דאגה, כי מסיתו לבנות פתם ורעמסס שהם
בננים גדולים וגבוהים שבונים לעצמם כמו
שכתוב 'הבנים חרבות למו' (איוב ג יד), וכתוב
'קרנם בתימו לעולם' (תהלים מט יב) (הודאה ה"ו

את נז):

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

כאשר הצדיק מדבר דברי כבוד ובורא יתעלה בלתי אפשרי שהדברים לא ישכרו את לב השומעים

ויאמר ה' בלכתך לשוב מצרימה ראה כל המפתים אשר שמתי בדרך כו' ואני אחזק את לב פרעה (ד כא). וְלִכְאוּרְהָ אֵינִי מוֹבֵן. וְרַשִׁי ו'ל פֶּרֶשׁ לִפִּי דַרְכּוֹ, וְאֶעֱנֶה גַם אֲנֹכִי אֶת חֲלָקֶי.

דהנה הצדיק המדבר דברי הבורא יתעלה, בלתי אפשרי שלא ישכרו הדברים האלה את לב השומעים. והנה השם יתברך ברוף הוא הנה רוצה שיחזק פרעה את לבו, ואיך אפשר שיחזק את לבו מאחר שישמע דברי השם יתברך מפי משה.

ולכן אמר לו השם יתברך ראה כל המפתים, ואיך בסנהדרין (כו) מחשבה מועלת אפלו לדברי תורה, ופרש רש"י ו'ל אדם האומר שילמד כך וכך דפין אזי בודאי אי אפשר שיקים את דבריו, ולכן אמר לו השם יתברך בלכתך לשוב מצרימה ראה את כל המפתים, דהינו בלכתך בדרך תחשב הכל שפן תעשה המפתים לפני פרעה ועל ידי זה תשבר לבו, ובאמת המחשבה מועלת ולא תועיל דברך לשבר את לבו, לכן ואני אחזק, וק"ל:

שפת אמת

רבי מטוולס פייבוש מזבאריז זיע"א

הצדיקים מחזירים את עם ישראל למוטב ומכניסים בהם הרהורי תשובה | נסיון היצר הרע למנע מהצדיק ליסר את העם בתוכחות ומוסר

הצדיקים נקראים 'מילדות העבריות', כי הם מחזירים למוטב את ישראל

אמת ליעקב

רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זיע"א

יש צדיק שקשה לו להתפלל שתסור הרעה מפני שהוא רואה שהכל לטובה, ויש צדיק שאינו רואה הטובה הגנוזה ברעה ומתפלל שתסור הרעה

וישב משה אל ה' ויאמר ה' למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתיני (ה כב). כתיב 'מאתי לא תצא הרעות', ולפלא איך אפשר לומר דבר כזה לפניו יתברך, שעל ידי ששלח לגאם, הרע עוד להם. ובפרט שמשה רבנו עליו השלום יאמר כן.

והענין הוא, פי גש שתי דרגות בצדיקים, האחד, אשר עיניהם פקוחות לראות את הרע הבא על האדם רחמנא לצלן, אשר הוא לטובתו, ולכן אינם יכולים להתפלל לפניו יתברך שיסיר מהאדם את הרע הזה, מפני שהוא רואה שהוא לטובתו, ואיך תפלל שיסור מהאדם הטובה הנתן לו.

מה שאין בן הצדיקים במדרגה השניה, שאין עיניהם פקוחות לראות הרע אם הוא לטובת האדם או לא, יכולים הם להתפלל לפניו יתברך שיסיר מהאדם הרע הנראה לעינים. והקדוש ברוך הוא מתאנה לתפלתם של צדיקים וממלא להם משאלותם.

ומשה רבנו עליו השלום הנה אוהב ישראל ביותו, אשר מסר נפשו על צפון אהרן מישראל, אמר לפניו יתברך, למה עשית זאת לעם הזה ששלחתיני, הלא בנה הרעתה להם, אשר אני רואה את הרע הנה אשר טוב הוא להם, ואיך אוכל להתפלל עתה עליהם, רק הנה לך לשלח אדם שלא יראה בעיניו את הטוב שבך, ולמראה עיניו ישפט ויבקש עליהם רחמים, להושיעם מצערם הרב:

מצרים הינו הס"מ, למילדת העברית הינו הצדיקים, מדוע עשית'ן הדב"ר הז"ה ותחי'ן את הילדים, פרוש החטא הזה שאתם בעצמכם עושים איך אתם יכולין להחזיר אתרים בתשובה.

ותאמרן המילדת הינו הצדיקים, כי לא כנשים המצרית העברית כי חיות הנה, רצה לומר הנפשות העבריות אינם כמו המצריות, כי חיו"ת הנה, כי לכל אחד יש לו חיות בעצמו המעורר אותו, והוא החלק אלקי ממצל, ובטרם תבוא אליהן המילדת פרוש הצדיק, וילדו חוזרים בתשובה, והצדיק אינו אלא זוכר אותו:

ומכניסים הרהורי תשובה בלבם. והס"מ נקרא מלך מצרים.

והנה כשהצדיק רוצה להתחיל את פיו בדברי תוכחה ומוסר ליסר את העם, הס"מ רוצה להעבירו מזה, באמר לו היאך אתה רוצה ליסר את העם הלא אתה בעצמך גם כן עברת על חטא הלו או על כל פנים על נדנדו הנכנס תחת סוג החטא הזה, אמןם הצדיק צריך לחזק את עצמו ולא ישמע אותו.

הרמז בפסוקים

זה נרמז כאן בתורה הקדושה. יאמר מלך

פרשת שמות

מצרימה, 'מצרימה' גימטריא 'שכינה', כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עשרה מארות חיקוי"ד ח"ג פ"ד). וקא לומר כאן, מי הם בני ישראל הראויים להתדבק בשכינה, הם את יעקב, דהינו, שיש בהם המדות הרמוזים בראשי תבות של 'יעקב', שהוא ראשי תבות חוד ענוה קדשה ברכה.

'יחוד', שיהיו מיוחדים את ה' פראוי בכל עמק לבם. 'ענוה', בכל שהם עושים יהיו ענוים ולא יתנשאו בשום דבר. 'קדשה', שיקדשו אותם פראוי בקדשה ובטהרה, ויהיו עוסקים בתורה הקדושה. 'ברכה', שיהיו נותנים לבם בכל הפרכות לברכם פראוי. זאת ועוד, בעיני איש וביתו כאו, שיטרחו בקדשה ובטהרה כדי להשלים נפש רוח ונשמה הנקראים איש וביתו, וכשיהיו בהם כל המדות הללו, אז ראויים להתדבק בשכינה:

ואלה שמות בני ישראל הכאים מצרימה את יעקב איש וביתו כאו (א א)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

המשלים את נפשו רוחו ונשמתו שורה עליו השכינה

אפשר לרמז, דעקר ביאת האדם לזה העולם הוא כדי להשלים נפשו רוחו ונשמתו, והשלמתם היא על ידי עסק התורה והתדבקותו במצות ובתפלה פראוי, וכשיזכה לתקון נפש רוח ונשמה, בזה יזכה להתדבק בשכינה. וידוע, דכל הגדול מחברו ותברו משפיע בו, הגדול שהוא המשפיע נקרא איש, והמקבל נקרא אשה. והנה הנפש לגבי הרוח, תקרא הנפש אשה, והרוח נקרא איש, והנפש והרוח בשניהם לגבי הנשמה יקראו אשה, והנשמה תקרא איש:

ארבע מדות 'יחוד' ענוה קדשה וברכה' מסגולות לכך

וזהו שאמר ואלה שמות בני ישראל הכאים

אָרֶץ יִשְׂרָאֵל מֵאֲרֶץ גִּשְׁן. וְאֶפְשָׁר דְּכָל זְמַן שְׂיוֹסֵף קָנָם עַד־כֵּן הִיְתָה שׁוֹרֵה שָׁם קְדִישַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֶחָדִי הִסְתַּלְקוּתוֹ פְּנֵתָה הַרְצוּעָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִשָּׁם וְכוּ'.

באור דברי הילקוט 'תמלא הארץ אתם - שמלאו את מצרים על פי הנ"ל

וּבְזָה יוֹכֵן דְּבָרֵי הַמְדַרְשׁ יִלְקוּט (רמז קסב) וְתִמְלֵא הָאָרֶץ אֲתֶם - שְׁמַלְאוּ אֶת מִצְרַיִם, דָּאף שִׁנְשָׂאָרוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן כְּמִקְדָּם, מִכָּל מְקוֹם עַד עַכְשָׁו לֹא הָיָה הַמְקוֹם הַהוּא אֶרֶץ מִצְרַיִם, רַק אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה נִרְגָּשׁ לָהֶם הַבְּדֵל הַרוּחָנִי בֵּין גִּשְׁן לְמִצְרַיִם, עַל כֵּן לֹא רָצוּ יִשְׂרָאֵל לְצֵאת כָּלֵל מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם, אֲבָל אַחַר כֵּן נִסְתַּלְקָה קְדִישַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִשָּׁם, עַל כֵּן מִלְאוּ אֶת כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם כִּי לֹא הָיָה עוֹד הַבְּחִינָה גְבוּל בֵּינֵיהֶם:

וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה כַּחֲמֹר וּבְלַבְנִים (א יד)

סִפּוֹן שֶׁל צִדִּיקִים

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

באור רמז הטעמים קדמא ואזלא על 'וימררו את חייהם' | מעשה בהרה"ק האוהב ישראל מאפטא זיע"א

כְּשִׁנְתִּיקָבֵל הָרַב הַקְדוּשׁ בְּעַל אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל זי"ע, לְהִיּוֹת רַב בְּיָאִסִּי, כְּתוּבוּ בְּכַתֵּב רַבְנוֹת שְׁמַחֵיב לְדַרְשׁ לָהֶם אֵינָה פְּעָמִים בְּשִׁנְיָה. וּכְשָׁבָא הַזְּמַן לְדַרְשׁ שְׁמַט עֲצוּמוֹ, וְכֵן הָיָה אֵינָה פְּעָמִים, עַד שְׁבָאוּ אֵלָיו פְּנֵי הַעִיר, וְאָמְרוּ לוֹ, אוּ יְדַרְשׁ לָנוּ רַבְנוּ, אוּ תִּנּוּ לָנוּ כְּתוּרָה אֶת 'כְּתַב הַרְבְּנוֹת'. וְהַבְּטִיחַ לָהֶם שְׂיִדְרֹשׁ, וְכֵן עָשָׂה. וְדַרְשׁ בְּשִׁבְתּוֹ דְּרוּשׁ נוֹרָא מְאֹד, וְהוּא בְּעֲצוּמוֹ אָמַר, שְׂאָף בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן הָיָה הַדְּרוּשׁ זֶה חֲדוּשׁ.

וּכְנִי יִשְׂרָאֵל פְּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ וַיַּעֲצֵמוּ כַּמָּאד מְאֹד וְתִמְלֵא הָאָרֶץ אֲתֶם (א יז)

דְּבָרֵי יוֹאֵל

רבי יואל מטאטמר זיע"א

במקום מושבו של יעקב אבינו במצרים נמשכה רצועה מארץ ישראל

כַּתֵּב הַרְדִּיק "ז"ל עַל הַכְּתוּב (יהושע יא טז) 'וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל הָאָרֶץ הַזֹּאת וְגו' וְאֵת כָּל אֶרֶץ הַגִּישָׁן וְגו':' אֵין זֶה גִּישָׁן שֶׁל מִצְרַיִם, וּבְדַרְשׁ אוֹמֵר כִּי הָיָה גִּישָׁן שֶׁל אֶרֶץ מִצְרַיִם, וְהִיא נִבְלַעַת בְּתוֹךְ עָרֵי יִשְׂרָאֵל וְכוּ'.

וּבְשִׂרְךָ עַל הַתּוֹרָה כְּתוּב: וְאֶפְשָׁר בְּאוֹמְרוֹ 'וְאֵת יְהוּדָה שְׁלַח לְפָנָיו' (פסוק כח טו), רַמְזוּ כָּאֵן שִׁנְשָׁתְלַחָה אוֹתָהּ רְצוּעָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְגִישָׁן וְכוּ', וְאוֹתָהּ רְצוּעָה הִיְתָה נַעֲלַמְת וְלֹא הִיְתָה נֹדַעַת אֲלֵא לְיַעֲקֹב וּבְנָיו, וְלָזֶה אָמְרוּ 'וְעַתָּה יִשְׁבוּ נָא עִבְדֵיךָ בְּאֶרֶץ גִּישָׁן וְכוּ' (שם מז ד).

וְלִמִּי זֶה יַעֲקֹב אֲבִינוּ לֹא נִכְנַס בְּאֵוִיר חוּץ לְאֶרֶץ כְּלָל, שְׁלֵא לְהִטְמֵא מְאִוִיר אֶרֶץ הַעַמִּים, אֲלֵא הִיְתָה רְצוּעָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִתְקַפְּלֵת וְהוֹלֵכֵת לְפָנָיו וְהוּא בְּתוֹכָהּ, וְכֵן כְּשֶׁהוֹלִיכוּהוּ לְאַחַר מִיתָה הִיְתָה מִתְקַפְּלֵת וְהוֹלֵכֵת עִמּוֹ, וְזֶהוּ שְׂרַמְזוּ לוֹ 'אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרַיִם וְאֲנֹכִי אֲעַלְךָ גַם עִלָּה וְכוּ' (שם מז ד), עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

וְהִסְכֵּר הַעֲנִין בְּמָה שְׁכַתְב שִׁנְשָׁתְלַחָה רְצוּעָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּץ לְאֶרֶץ, הַכּוּנָה עַל פְּנִימִית הָאֶרֶץ, וְכָל יִשְׁבֵי הָאֶרֶץ בְּיֹדָאֵי לֹא הִכִּירוּ וְלֹא רָאוּ שׁוֹם הַשְּׁתַנּוּת בְּאֶרֶץ (עֵיין בַּסְפָּרִי וַיֹּאֵל מֹשֶׁה מֵאֲמַר ב' סִימָן קכ"ט).

עַל כָּל פְּנִים מִבְּאֵר בְּדַבְּרֵיו דְּכָל זְמַן שֶׁהִיָּה יַעֲקֹב אֲבִינוּ בְּאֶרֶץ גִּישָׁן, הָיָה שָׁם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִמֶּשׁ, וְלֹא בְּאֵר מְתִי נִסְתַּלְקָה קְדִישַׁת

וימררו את חייכם, הינו מר"ה שחור"ה – גרמו להם מדת העצבון ועל ה' יזעף לבם, על כן היה להם התקון והכנה להגאלה – ונאווה במצרים בדם פסח' – שהיא הכנה לשמח"ת הקג, ודם מילה – שעדין עושין אותה בשמח"ה כמו שאמרו חז"ל (שבת קל).

ובפרט על ענין מצות פסח, היה להם לכאורה להתרעם ולהזעף לבם חס ושלום על שנתן להם מצווה זו דוקא לשחט את עבודת תועבת מצרים ולסכן בנפשם על ידי זה, כמאמרם ו"ל במדרש (פס"ד פ"ז) ומובא בטור (סימן תל) שהיו המצריים שניהם קהות באשר היה עוד המצווה מקחו מבצעו לבייתם ולקשרו וכו' אלא שנעשה גם שלא יכלו המצריים לעשות להם מאומה.

אבל בתחלה נכנסו בסכנה על ידי זה, ועם כל זה לא הרקרו אחר מדותיו ותברך שמו ונכנסו בשמחה למצוות אלו, יצן שהרגישו בשרש קדשת נפשם שזהו תקונם על מה שהיו מקדם בעצבון ומרירות רוח שם פנ"ל, וכדיוע תכלית היהודי להיות בשמחה וטוב לב ולהרחיק העצבון מכל צד, ה' יעזרנו במהרה בימינו (מהדור"ק אית לז):

ולא עשו כאשר דבר אליהם מלך מצרים ותחין את הילדים (א יז)

קול שמחה

רבי שמחה בונם מפריסיסקא זיע"א

יש הרואה את פתונו עולם הזה ומתכונן שאש היצר טמון בהם ונצול מהם, אך הירא שמים יודע כידיעה ברורה שכל הפתויים הם אש היצר ואין הפתוי נכנס לאוניו כלל | צדקתם של המלכות

ולא עשו כאשר דבר אליהם מלך מצרים ותחין את הילדים. במסכת סוטה (א יז): אמר

ואחר הדרשה שאלו אחד, יאמר נא רבנו, מדוע על הפסוק וימררו את חייכם נקוד טעם קדמא ואזלא, שזה הטעם הוא בגנון שמח, ומהראוי היה לנקד בדרגא תבירי וכדומה שהם בגנון עצוב.

ולא ידע הרב להשיב ונצטער מאד, ואמר בטח נתפעלתי מהדרשה, לכן נהגו לי זה הענש. עד שהודיעו לו מן השמים כי הטעם מרמז, דמשום וימררו את חייכם, לפיכך קדמו ואזלו קדם הקץ. והראיה, קדמ"א ואזל"א, גימטריא ק"ץ, שמספר ק"ץ שנה קדמו ואזלו, שאם תקח קץ ממספר ת' נשאר רדו:

דברי תורה

רבי חיים אלעזר ממנונקאטש זיע"א

צרות השעבוד היוקו לעם ישראל רק על ידי שלא קבלום באהבה והיו בעצבות במרידות

במדרש ילקוט שיר השירים (רמז תתקפב):

שחורה אני במצרים (שה"ש א ה)

וימררו את חייכם, ונאווה במצרים בדם פסח ובדם מילה. יש לודקק על מה שנקט דוקא וימררו את חייכם' כי הלא היה צריך לומר הכתובים ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך' (פסוק יג) וכהנה וכהנה.

אמנם כל אלו היסורים והצרות שסבלו לא היה מזיק לנפשם אם היו מקבלים באהבה, וכמאמרם ו"ל (ברכות ה.) אם קבלם מאהבה מה שכונו. אף עקר הרע מה שמררו את חייכם וקצרה רוחם בעצבון ומרירות רוח ולב, ולא עבדו ה' בשמחה (וגם לא שמעו אל משה מקצר רוח וגו'), וידוע בספרי הרפואות וטבעיים מענין מרה השחורה, ומרה הלכנה.

זהו שאמר הילקוט שחור"ה אני במצרים

ותאמרן המילדות אל פרעה כי לא כנשים המצרית העברית כי חיות הנה בטרם תבוא אלהן המילדות

וילדו (א יט)

אמרי נעם

רבי מאיר מדון יקוב זיע"א

כאשר המילדות מסרו נפשם נעשה להם נס ומאז והלאה לא הצרכו נשות ישראל למילדות ובטרם תבוא אליהן המילדות ילדו

כי לא כנשים המצרית כי חיות הנה. הקשו המפרשים מדוע לא השיבו תקף למלך מצרים בעת צוותו להם היה להם להשיבו אשר העברית אינם צריכין למילדות.

ונראה, כי לכאורה קשה, הלא פיון שהמלך קרא למילדות מסתמא היה ידוע לכל אשר המה המילדות קבועים ונקראים לכל אשה היולדת, ואחר כך איך אמרו אשר העבריות אינם צריכים למילדות, ואם לומר אשר התנצלו לפני המלך בדברי שקר, חלילה לומר כך על נשים צדקניות לומר כי שקר בפייהם.

לזאת נראה אשר באמת המה היו המילדות קבועים, רק כאשר נגזר זו הגזרה והמה יראו את אלהים ולא עשו ככה ומסרו נפשם בזה, אז עשה הקדוש ברוך הוא עמם פלאות למען לא יהיו נהרגין בדבר המלך, ומאז והלאה היה בטרם תבוא המילדות וילדו לא היתה האשמה על המילדות, וכמו שאמר אבי אדוני זצ"ל ויהי כי יראו המילדות ויעשה להם בתי"ם (א כא) ראשי תבות ב'טרם תבוא מילדות ילדו, ובדברי פי חכם חן. וזהו היה עבור צדקת נפשם של המילדות.

ולזה שפיר ניקא, אשר מקדם לא השיבו ככה פי חלילה להם לומר שקר, רק

רבי יוסי בר חנינא להן מבעיא ליה, אלא קלמד שתבען לדבר עברה ולא נתבעו.

פרוש, פי מאש בקרוו הכל, פי יודעים ידיעה ברורה פי האש שורף, ידיעה זאת ברורה היא ונתגלית בעולם והיא בחינת חכמה, כמו שאמרו חז"ל (משלי ז ד) 'אמר לחכמה אחתי את' פאחותך שהיא אסורה, וכנו חז"ל הידיעה ברורה לצד החכמה.

אולם אש היצר הרע הוא טמון וצפון, כמו שנקרא צפוני, וכן כתיב (ויאל ב ט) 'את הצפוני ארחיק [מעליכם]' והוא מלבש בחוץ בהנאות חמודות מדמות הכלי העולם הזה, ואדם המשפיל המביט מטמונותיו רואה האש אשר בקרבו וצריך להתעצם בבינה להתנדע אחרותיו ולהשמר ממנו.

והנה זה הנשמר לא יוכל לומר עליו שהוא כאלו לא נתפתה כלום, כי בודאי נתפתה, רק אחר שלבבו שקול בבינה ידע רע הצפוני הנה הוא סר ושב ממנה. אולם הזוכה ליראת השם ולחכמה בדכתיב (איוב כח כח) 'הן יראת ה' היא חכמה' עליו נוכל לומר שלא נתפתה כלל כי הוא ידע אשו הצפון בידיעה נגלית בבחינת חכמה כנ"ל.

על זה אמרו בגמרא 'שלא נתבעו כלל' – פרוש פי הפתוי לא נכנס באונייהם כלל, ופרוש הפתוי ולא עשו כאשר דבר אליהם מלך מצרים כלומר כאשר דבר אליהם – מיד לא עשו, שהיו אחוזים בבחינת חכמה ויהחכמה תחיה בעליה ועל ידי זה ותחזין את הילדים ודו"ק:

והנה נראָה בחוּשׁ, שְׁגַם מִי שֵׁישׁ בּוֹ תִּקֵּן הַיְשׁוּת וְהַגְּאֻה, הָרִי כְּשֶׁנִּמְצָא בְּמַצֵּב שֶׁל עֲבֹדוֹת וּבְכִרַט בְּאֶפֶן דְּעִבּוּדַת פְּרָף, הָרִי זֶה פּוֹעֵל שְׂבִירַת וּנְמִיכוֹת רִחוּ וּבִטּוּל יִשׁוּתוֹ וְגֻאֲנוֹתוֹ (הַפָּךְ מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׁמַן וַיִּשְׁרֹן וַיִּכְעַט).

וְזוֹהֵי כְּפִנַת רִשׁׁי בְּזֶה שֶׁמִּחְלָקָם לִבְ עֲנִינִים – דְּדָאָג... שְׁמָא אֵינָם רְאוּיִין לְהַגְּאֹל;
 'נודע לי... בְּעִבּוּדַת פְּרָף... רְאוּיִים לְכָךְ':
 א, מִכִּינּוֹן שֵׁישׁ בְּהֶם דְּלִטּוּרִין – שְׁמָא אֵינָם רְאוּיִין לְהַגְּאֹל. אָבֵל מִכִּינּוֹן שְׁסוּף סוּף הַגְּאוּלָּה יַעֲתִידָה לֵבֵא, לְכֵן – ב. 'וַיֹּאמֶר אָכֵן נֹדַע הַדְּבָר' – שְׂרְאוּיִים לְעִבּוּדַת פְּרָף, שֶׁכְּפִנַתוֹ בְּזֶה – לֹא שְׂרְאוּיִים לְזֶה בְּתוֹר עֲנֵשׁ (עַל חֻטְאֵם בְּלִשׁוֹן הָרַע), אֲלֹא, הֵם רְאוּיִים לְהִיטֵי 'נְרָדִים בְּעִבּוּדַת פְּרָף', 'עֲבֹדָה קְשָׁה הַמְּפָרַקַת אֶת הַגּוּף וּמְשַׁבְּרָתוֹ, לְמַעַן הִכִּין אוֹתָם לְהִיטֵי רְאוּיִים לְהַגְּאוּלָּה';

וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר, שְׁעַל יְדֵי שְׂבִירַת רוּחָם וְהַכְּנַעַת גְּאוּתָם וְיִשׁוּתָם (הַסְּבָה), מִתְבַּטֵּל כְּמִילָא (הַמְסוּבָב) – הַפְּרוּד שְׂבִינִיָּהֶם – לְשׁוֹן הָרַע וְדִילִטּוּרִין (וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּעִרְכִּין טו: מִה תִּקְנֹתוֹ שֶׁל מְסַפְּרֵי לְשׁוֹן הָרַע כּו' אִם עִם הָאֲרִיךְ הוּא 'יִשְׁפִּיל דַּעְתּוֹ' שֶׁנֶּאֱמַר וְסִלְףָּ בָּהּ 'שֶׁכָּר בְּרוּחַ', וּבְפְרוּשׁ רִשׁׁי שָׁם: מִי שֶׁסִּלְףָּ בָּהּ וְחִפֵּץ לְסִלְקָהּ שְׁלֹא תִּהְיֶה בּוֹ עוֹד 'יִשְׁבּוֹר רוּחוֹ'), שְׁאֲזוֹ רְאוּיִים לְהַגְּאֹל, כִּי שְׁלֵמוֹת עֲנֵן הַגְּאוּלָּה הוּא לֹא רַק שִׁיחֵיו עִם אֶחָד מִצַּד מַעֲלָתָם וְעֲנִינָם (הִינּוּ מִה שְׁלֹא שָׂנוּ כּו' לְשׁוֹן הָרַע כּו'), כִּי אִם (ג) מִצַּד בְּחִירָתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאֲזוֹ נַעֲשׂוּ אִמָּה נְצִיחִית, שְׂאִי אֶפְשֶׁר לָהֶם לְהִתְבַּטֵּל עוֹד בְּתוֹר אִמָּה – בְּבַח ה' יִשְׂרָאֵל לְנִחְלָה, עִם עוֹלָם (ח"א ע' 13):

אחר כך כִּשְׁשָׁאֵל לָהֶם פְּרַעַה מְדוּעַ עֲשִׂיתָן כְּכֹר הִזָּה כִּף שְׁלֹא הִצְרַכּוּ עוֹד לְמִילָדוֹת וּתְשׁוּבָתָם הִיָּתָה אָמַת לְאָמַתוֹ:

וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲכֵן נֹדַע הַדְּבָר (וַיִּירָא מֹשֶׁה – כְּפִשׁוּטוֹ, וּמִדְרָשׁוֹ, דָּאָג לוֹ עַל שְׂרָאָה בְּיִשְׂרָאֵל רְשָׁעִים דְּלִטּוּרִין, אִמֵּר מַעֲתָה שְׁמָא אֵינָם רְאוּיִין לְהַגְּאֹל. אֲכֵן נֹדַע הַדְּבָר – כְּמַשְׁמַעוֹ, וּמִדְרָשׁוֹ, נֹדַע לִי הַדְּבָר שְׁהִייתִי תַמָּה עֲלִיו מִה חֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל מְכַל שְׂבָעִים אֲמוֹת לְהִיטֵי נְרָדִים בְּעִבּוּדַת פְּרָף, אָבֵל רוּאָה אֲנִי שְׁהֵם רְאוּיִים לְכָךְ, רִשׁׁי) (ב יד)

לְקוּטֵי שִׁיחוֹת

רְבִי מִנְחֵם מַעֲנַדֵּל מְלִיוּבְאוּיִטְשׁ זִיע"א
 הִטְעַם שְׁלִשׁוֹן הָרַע וְדִילִטּוּרִין פּוֹנֵעַ רַק בְּעַם יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּשָׂאֵר הָאֲמוֹת

הִטְעַם – הַפְּנִימִי – לְכָךְ דְּלִשׁוֹן הָרַע וְדִילִטּוּרִין פּוֹנֵעַ רַק בְּעַם יִשְׂרָאֵל
 וְלֹא בְּשָׂאֵר הָאֲמוֹת, מוּבֵן עַל פִּי הַיְדוּעַ שֶׁקְּדוּשָׁה עֲנִינָה אַחֲדוֹת [שֶׁלְכֵן נֶאֱמַר בְּעִקְבֵּי 'נִפְשׁ' לְשׁוֹן יַחֲד – אִף שֶׁהִיוּ שְׂבָעִים. – רִשׁׁי וַיִּגַּשׁ מו, כ], מִה שְׂאִין בֵּן בְּלַעֲמַת זֶה הוּא בְּאֶפֶן דְּפְרוּד וְהִתְחַלְקוֹת [דְּלִכֵּן בְּעִשׂוֹ – אִף שֶׁהִיוּ רַק שֵׁשׁ נִפְשׁוֹת נֶאֱמַר 'נִפְשׁוֹת' לְשׁוֹן רַבִּים].

וְשִׂרְשׁ הָעֲנֵן (בְּפְנִימִיּוֹת) הוּא: פְּרוּד וְהִתְחַלְקוֹת בְּאִים כְּתוּצָאָה מִיִּשׁוּת וְגֻאֲנוֹה, שְׁמַרְגִּישׁ אֶת עֲצָמוֹ לִישׁ וְדָבָר חֲשׁוּב, וְלִכֵּן אֵינּוּ יְכוּל לְהִיטֵי בְּאַחֲדוֹת וְהִתְחַלְלוֹת עִם חֲבֵרוֹ – כִּי הַזּוּלַת מִמַּעַט אֶת מִצִּיאָוּתוֹ.

מִה שְׂאִין בֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁעֲלִיהֶם נֶאֱמַר 'כִּי אֲתֵם הַמַּעַט מִכָּל הָעַמִּים – שֶׁמִּמַּעֲטִין עֲצָמְכֶם' (חולין פט), הִינּוּ שְׁהֵם בְּהִתְבַּטְלוֹת (הַפָּךְ הַיְשׁוּת), וְלִכֵּן כָּל אֶחָד נוֹתֵן מְקוֹם לְזוּלָתוֹ, עַד שְׁהֵם בְּאַחֲדוֹת וְהִתְחַלְלוֹת.

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים (ב כה)

דְּבַרֵי יִשְׂרָאֵל

רבי ישראל ממודי"ץ זיע"א

ישראל שקעו בגלות מצרים עד שנרמה להם שהכל במקרה ובטבע והראה להם השם יתברך שהכל בהשגחה פרטית ולטובה

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים. ופרש רש"י: וַיַּדַּע אֱלֹהִים, נָתַן עֲלֵיהֶם לֵב וְלֹא הֶעֱלִים עֵינָיו. וְלִכְאוּרָה הָלֹא כָּבֹר כְּתִיב וַיַּתְעַל שׁוּעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים (פסוק כג), וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים (פסוק כד), וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים וְכוּ' (שם), וְלִמָּחָה לִי עוֹד וַיֵּרָא אֱלֹהִים וַיַּדַּע אֱלֹהִים.

אֵלֶּה יש לומר, הַיְדוּעַ גְּלוּת מִצְרַיִם הָיְהִי גְלוּת הַדַּעַת הֵינּוּ מִחֲמַת הַשְּׁעִבּוּד שִׁמְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבוּרָה קִשָּׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבְנִים, נִשְׁתַּקְּעוּ וּנְתַגְשַׁמוּ כֹּל כֶּף עַד שִׁשְׁכָחוּ וְלֹא יָדְעוּ שִׁישׁ אֱלֹהִים בַּעוֹלָם הַמְּנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּרִצּוֹנוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרֻטִית מִן הַשָּׁמַיִם, רַק חֲשִׁבוּ שֶׁכֹּל הַבָּא עֲלֵיהֶם הַכֹּל בְּמִקְרָה וּבְדַרְךָ הַטֵּבַע, עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא לְגֵאֻלָּם, נָתַן עֲלֵיהֶם לֵב לַדַּעַת שֶׁהַכֹּל גְּלוּי וַיְדוּעַ לִפְנֵיו וְאִין דָּבָר נֶעְלַם מִמֶּנּוּ, וְהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרֻטִית עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם לְטוֹבָה.

וַיַּדַּע אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים, פְּרוּשׁ, הִרְאָה לָהֶם אֲשֶׁר וַיַּדַּע אֱלֹהִים, שֶׁהַכֹּל גְּלוּי וַיְדוּעַ לִפְנֵיו, וְזֶה שֶׁפָּרַשׁ רש"י נָתַן עֲלֵיהֶם לֵב וְלֹא הֶעֱלִים עֵינָיו, פְּרוּשׁ נָתַן עֲלֵיהֶם לֵב לַדַּעַת שֶׁלֹּא הֶעֱלִים עֵינָיו – שְׂאִין דָּבָר נֶעְלַם מִמֶּנּוּ, רַק הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרֻטִית מִן הַשָּׁמַיִם עֲלֵיהֶם לְטוֹבָה:

וַיֵּרָא מִלֶּאךָ ה' אֵלָיו בְּלִבַת אִשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה

וַיֵּרָא וְהִנֵּה הַסֵּנֶה כְּעֵר כְּאִשׁ וְהַסֵּנֶה אֵינָנו אֹכֵל

(ג ב)

שִׁפְתַּי אֲמַת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

בתוך החשך והגלות גנוז האור והנאִלה וכפי רב הענוי כף יהיה תקף הנאִלה

בְּלִבַת אִשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה. בְּמִדְרָשׁ (שמו"ר ב ה) אָנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר כּוֹי. פְּרוּשׁ שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא הִרְאָה לְמִשְׁחָה מִרְאָה גְדוּלָה זֹו מִתּוֹךְ חֲשִׁךְ הַגְּלוּת עֲצוּמוֹ. וְזֶה הָיָה הַתִּימָה מִדוּעַ לֹא יִכְעַר הַסֵּנֶה מֵאַחַר שֶׁנִּמְצָא בְּאֵמַת הַתְּלַהֲבוּת הַגְּדוּל הָיָה אֵיךְ יֵשׁ קִיּוּם לְקַלְפָּה הַמַּחֲשֶׁכֶת אֹרוֹת הַגְּדוּלִים הַלְלוּ.

אֵךְ זֶה בְּאֵמַת רְצָה הַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא לְהִרְאוֹת לוֹ, כִּי אֲדַרְבָּה לְפִי גִדְל חֲשִׁךְ וְהַגְּלוּת נִסְתָּר בּוֹ אֹר גְּדוּל גְּנוּז, וְהוּא בְּחִינַת הַגְּאֻלָּה. כִּי הַגְּלוּת הוּא סִימָן עַל הַגְּאֻלָּה, וְכַפִּי רַב קִשׁוּי הַגְּלוּת מוֹרָה עַל תַּקְּף הַגְּאֻלָּה.

וְזֶה פְּרוּשׁ הַכְּתוּב יְכַאֲשֶׁר יַעֲנוּ אֹתוֹ כּוֹי וְכֵן 'פִּרְיָ' (א יב), פְּרוּשׁ הַכְּתוּב מִתְרַץ עֲצוּמוֹ אֲשֶׁר לֹא יִתְהַרְרוּ אַחַר הַבוּרָה וְתִבְרַךְ אֵיךְ הַנִּיחַ לַעֲנוּת אֶת עֲמוֹ כֹּל כֶּף, כִּי כַפִּי רַב הַעֲנוּי כֵּן הָיָה אַחַר כֶּף תַּקְּף הַגְּאֻלָּה:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹהִים מִי אֲנִכִּי כִּי אֵלֶךְ אֶל פְּרַעֲה וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם (ד)

(א)

חֲלֻקַּת יְהוֹשֻׁעַ

רבי יחיאל יהושע מביאלא זיע"א

אף אם פגם האדם הרבה ביכולתו לתקן על ידי תנועה קלה

לְפַעֲמִים בֹּא הַיָּצֵר בְּטַעֲנָה שְׁלֵא יוֹכֵל לְתַקֵּן, שֶׁהַרְבֵּה פָּגַם. אֵךְ בְּאֵמַת אֵין הַקְדוּשׁ

אשר אהיה, כשם שאתה הוה עמי כן אני הוה עמך. ירצה בעזרת השם: תברך על דרך המבאר ברמב"ם אמונה והשגחה נקשרים זה בזה, כי כפי אמונה שיש לאדם בהשם: תברך שהוא הבורא והמשגיח לבדו ואין בלתו, כן השגחת הבורא: תברך עליו להמציא לו כל מחסורו ונהו רצון רצוני יעשה' (תהלים קמה ט), ולהפוך חלילה אם אין לו אמונה, יוסר ההשגחה ממנו.

וכזה מוכן דברי החסיד בעל חובת הלקבות, בטחון סגלה לפרנסה, ודאגה יחסר חס ושלום פרנסה, כי אדם שיש לו בטחון בהשם: תברך זה אות שיש לו אמונה פראוי ולכן בוטח עליו, ממילא הוא משגח בהשגחה פרטיות מהשם: תברך פנ"ל.

וזהו אהיה אשר אהיה, ירצה שאהיה לכם לאלהים ולהשגיח עליכם, כאשר אהיה כמו שאהיה בלבבכם כפי אמונה שיהיה משרש בלבבכם. נמצא זהו באמת צעה גדולה לאדם, כאשר הוא באיזה צער רחמנא לצלן, יראה לתזק אמונה בלבבו.

וזהו 'מן המצר קראתי יח ענני במרחב יח'. וזהו אהיה עמם בצרה זו אשר אהיה עמם בצרה אחרת, ירצה 'אהיה עמם בצרה זו' להושיע אותם ולחלצים ממצר, 'אשר אהיה עמם בצרה אחרת' כשישיחו להם על צרה אחרת צרת הנפש שפלו מאמונה רחמנא לצלן. ושב ורפא לו.

משה רבנו פעל בתפלתו שיושעו ישראל עוד קדם שיתחזקו באמונה

ודברי רש"י 'אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכות', יפרש גם כן על רמז זה, וירצה כאשר אדם נופל מאמונת ה' תברך חס ושלום, והולך אחר תאות עולם הזה, אז מלך זמן וכסיל משל עליו. וזהו 'בשעבוד שאר מלכות'.

ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו (עבודה זרה א), ובתנועה קלה יכול לתקן. וזה ששאל משה רבנו עליו השלום באיזה זכות ראויים ישראל שיעשה להם גם ואוציאם ממצרים (רש"י), דהינו איך באפשרות כוללים לתקן אף שגשקעו במ"ט שערי טמאה.

והשיב לו השם: תברך 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על הקר הזה' (ג יב), לרמוז שברגע ביציאת מצרים, כוללים לבוא למדרגת האבות שנקראים הרים, כמו שנגמרו (תהלים קכא א) 'אשא עיני אל ההרים' [אל ההורים] (בי"ר סח ב).

הטעם שדוקא כן זומא דרש את זכירת יציאת מצרים

וזה שדרש בן זומא (ברכות יב:) למען תזכר, שהוא מארבע שונכנסו לפרדס (חגיגה יד): לרמוז על כרם בית ישראל נשמות ישראל, והצ"ץ ונפגע, לרמוז שנסתכל במעלת ישראל, באם חס ושלום [ישראל] יפגם, איך יכול לתקן.

ומפני זה דרש 'למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל מי חייך וכו'', כל מי חייך בלילות – אף בחשכות, תוכל להיצר, כמו ביציאת מצרים, וזה שאמר משכו ידיכם מעבודה זרה (שמות רבה טז ב), ושחטו הפסח, (כתרוגוס) [ברש"י (שם) פסח] לשון דלוג, ברגע אחד לקפץ בפניכול להשם: תברך (פרשת מצורע):

ואמר לי מה שמו מה אמר אלהם, ויאמר ה' אל משה אהיה אשר אהיה (ג יג)

בית יעקב

רבי יעקב אב"ד אלכסנדר זיע"א
עצה טובה לכל המצוי בצרה להתחזק באמונה
ועל ידי זה עצמו יזכה להושע

עין ברמב"ן שמביא מדרש אגדה מהו אהיה

ראשי תבות מ'ילדות ט'ובות ה'נה, פרוש שהם יש להם פת מדת צדקה ועל ידי זה ראויין לגאולה:

ויאמר אליו ה' מה זה בידך ויאמר מטה, ויאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו, ויאמר ה' אל משה שלח ידך ואחז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה
בכפו (ד ב-ד)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

המתרפה מהתורה מעורר עליו קטרוג עד שיחזור לעסק בה

עוד יש לרמזו בענין המטה על ענין התורה, כמו שידוע דעקר קיום העולם הוא על התורה, וסבת חרבן העולם הוא על בטול התורה, כמו שנאמר (ירמיה ט יא-יב) 'על מה אבדה הארץ וגו', ויאמר ה' על עזבכם את תורתי'. ועסק התורה יום אחר יום, כמו שאמרו (ספרי עקב מח) אם תעזבני יום ימים אעזבך.

וזהו שרמזו לו מה זה בידך ויאמר מטה, היא התורה הנדרשת על מ"ט פנים טמא ועל מ"ט פנים טהור. ורמזו לו דהמטה, שהיא התורה, צריכה שתהיה שמונה ביד העוסק בה להגות בה יומם ולילה. ואם ירפה ידיו ממנה, בזה מעורר עליו הנחש העליון, וזהו שאמר לו השליכהו ארצה וישליכהו ארצה ויהי לנחש, רמז לו שפשעו בתורה וירפה ידיו ממנה, חוזרת לנחש ומקטרגת עליו.

ויאמר אליו שלח ידך ואחז בזנבו, מה שאמר לו בזנבו, לרמזו לו דאם אדם עזב את התורה וגבר עליו יצרו, יתחיל לאחז אפלו

אמנם משה רבינו מהימנא לישראל, אמר די לצרה בשעתה, וקשה הדבר לאדם כשהוא בצרה לבקש רחמים ולתן בלבו צרה הקודמת חסרון האמונה, לכן בקש מהשם יתברך שישם יתברך חלץ אותם ממצר מקדם ועל ידי זה יתחזק אמונתו בלבו וישוב על צרה הקודמת צרת הנפש.

אמר לו השם יתברך, יפה אמרת, כה תאמר לבני ישראל - ירצה מדרגה קטנה, 'בני ישראל, אהיה שלחני אליכם, שישיע אותם מקדם להושיעם מצרתם, ואחר כך ישובו בתשובה שלמה להתחזק אמונתם:

ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא נראה אליך ה', ויאמר אליו ה' מה זה בידך ויאמר מטה (ד א-ב)

זכרון יחזקאל

רבי אלטר יחזקאל אליהו מדו"קוב זיע"א

מעלת כח גמילות חסדים

בפסוק הן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי וגו' ויאמר מה בידך ויאמר מטה זה. הגה יש שלשה עמודים תורה עבודה וגמילות חסדים, ואמרו ו'ל (שמור"א לה) כי במצרים היו ישראל ערם ועריה בלא תורה ועבודה, אך גמילות חסדים וצדקה מצינו אשר המילדות היו מספקות מים ומזון, כמו שפרש רש"י ו'ל על הפסוק 'ותחיינן את הילדים' (א יז).

וזה פרוש הפסוק הן לא יאמינו לי הינו שאין להם אמונה - אמונת היחוד שהיא עבודה, ולא ישמעו בקלי שאין להם התורה. ויאמר מה זה בידך פרוש אם יש להם פת הצדקה שנתן בי"ד. ויאמר מטה הינו מט"ה

הדבור שלא בדברי תורה רק בשנויי הצרופים דעשרה מאמרות לכו פידוע, ומשה הוא מבחינת מ"ה דחכמה בתכלית הטטול לאין דחכמה עילאה דתורה שנקראת שושבינא דמלכא, על כן לא היה יכול להשפיל את עצמו בדבור זה דעשרה מאמרות לשנות הצרופים. רק אהרן, מפני שהוא שושבינא דמטרוניתא שהוא בחינת דבור עליון בעשרה מאמרות שמתיה העולמות מאין ליש, על כן הוא היה לפה ומשה היה לו לאלקים כו'.

אכל בדבור בדברי תורה, אדרבא משה נקרא שושבינא דמלכא, שבו ועל פיו נתגלה אור אין סוף בעשרת הדברות כמו שנגמר 'משה ידבר כו', וכן בכל פרשה ופרשה שבתורה הפל על ידי משה דוקא כמו שנגמר 'ויאמר ה' אל משה כו'.

וגם בתורה שבעל פה מלכות קרינן לה (תקוני זהר יז). גם כן על ידי משה, כמו שנגמר 'תורה צוה לנו משה' דוקא. ומה שכתוב ברעיא מהימנא (זהר ח"ג כח). כבוד פה בתורה שבעל פה וכבוד לשון בתורה שכתוב – זהו מפני טעם ששרש משה מן המים עליונים (ראה זהר ח"ב כא:) דתורה הקדומה טרם שיבא לכלל דבור בפה ולשון. ועם כל זה לא טען במתן תורה שהוא כבוד פה ולשון.

כאור דברי הגמרא שרבי יוחנן בן זכאי הוא כשר לפני המלך

וכזה יובן במעשה דרבי יוחנן בן זכאי ורבי חנינא בן דוסא (ברכות לד:) שאמר אני כשר לפני המלך כו', דרבי חנינא בן דוסא היה יכול להפוך הצרופים דשם אלקים בכל תפלה שהיה מתפלל שהיה גוזר ואומר זה יתיה וכו' כמו שנגמר 'צדיק מושל ביראת אלקים', וכמו שאמר מי שאמר לשמן וידליק

במעט מן התורה, ומן המעט יבוא להמרה. וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו, לרמוז, דאף על גב דעזב אדם את התורה, כשיחזור לעסק בה יחזור לשרשו הראשון, והנחש יתפך למטה אלהים חיים:

כבר פה וכבר לשון אנכי (ד י)

מאמרי אדמו"ר האמצעי

רבי דב בער מליובאוויטש זיע"א

משה רבנו כנה את עצמו כבר פה וכבר לשון אך ורק לגבי המילי דעלמא שהצרך לדבר לפני פרעה

משה היה כבר פה וכבר לשון ועם כל זה נתן התורה על ידו בפה ודבור דוקא, כמו בכל פרשה ופרשה אומר 'ויאמר ה' אל משה לאמר לבני ישראל, וכל משנה תורה הכל משה מפי עצמו אמר, וכתוב 'תורה צוה לנו משה דוקא כו' (דברים לג ד), וגם במתן תורה עצמו אמר 'משה ידבר והאלקים כו' (שמות יט ט), הרי היה לו פה ולשון, ולמה אמר כי כבר פה ולשון אני ועל שפתים כו'.

אך הענין הוא, שיש ב' מיני דבור. א' בדברי תורה, והב' במילי דעלמא. כף למעלה נקרא בחינת דבור עליון בעשרה מאמרות, גם שהוא דבר ה' כמו 'ויאמר אלקים יהי אור כו' וכן 'יהי רקיע' כמו שכתוב 'בדבר ה' שמים נעשו', מכל מקום לגבי בחינת הדבור העליון בדברי תורה בעשרת הדברות נקרא זה הדבור בבחינת מילי דעלמא. וכמו שכתוב בזהר (ח"ג קטט): לאו אורחיה דמלכא לאשתעי במילי דהדיוטא כו', שהן העשרה מאמרות.

וזוהו שהיה משה כבר פה ולשון במעשה האותות ומופתים לומר לפרעה, שזה

עטרת ישועה

רבי יהושע מדו"קוב זיע"א

'שובו בנים שובכים חוץ מאחר' – עשית תשובה בימי השובכים נוסף על תשובת ימים הנוראים

בחלום נים ולא נים. אָמרו ז"ל (חגיגה

טו.) שובו בנים שובכים חוץ מאחר. הפרוש, כי בחדש תשרי בראש השנה ויום הכפורים ישאל עושין תשובה מיראה, בחינת 'שמאלו תחת לראשי' (שיר השירים ב ו), ובחג הסוכות תשובה מאהבה בחינת 'מינו תחבקני' (שם), ואלו הג' זמנים נרמזים בתבת 'אחר', כי א' רומז על יום כפור יום המיוחד בשנה, ר' רומז על 'ראש השנה, ח' רומז על ח' ימי החג, והוא צרופ 'אחר'.

זזה פנות חז"ל, שאל יאמר האדם כבר עשיתי תשובה בראש השנה ויום הכפורים וסכות מיראה ומאהבה ודי לי בזה, רק שובו בנים 'שובכים' – שיעשו תשובה בימי השובכים, חוץ מאחר – הינו חוץ מהתשובה שעשו בראש השנה ויום הכפורים וסכות הנרמזים בתבת 'אחר':

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנו זיע"א

כפי הקדשה והטהרה מתרבה החשק ללמוד התורה

דבר זה נראה בעליל, שבחור או אברך שנוהר בקדשה וטהרת המחשבה, מתרחק מתאוות רעות ולא תועה אחרי הטמאה, יש לו עזר מקדש וסיעתא דשמיא להיות געור בלילות בעסק התורה עד שלילותיו פנימים יאירו. הוא זוכה ללילות מזהירים [לעכטיגע

כו', ששרשו בבחינת המלכות כמו שגאמר ואני תפלה כו". אָבֵל רבי יוחנן בן זכאי הִיָּה כָּשֵׁר שֶׁהוּא שֵׁר הַתּוֹרָה מִבְּחִינַת מִשָּׁה שׁוֹשְׁבֵינָא דְמַלְכָּא לְהַמְשִׁיךְ חַיֵּי עוֹלָם, וְאִין זֶה עֲבוּדְתוֹ לְהַמְשִׁיךְ חַיֵּי שְׁעָה כָּלֵל כּו' (שמות ח"ב ע' שלא):

שובבי"ם

שמונה טובה

רבי חיים שלמה מקוסטן זיע"א

סגלת פרשיות אלו להוציא נצוצות הקדשה מעמקי הקלפות

ואלה שמות בני ישראל הכאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו (א א). הקול קורא בחיל שובו בנים שובכים, ובפרט ימי טבת ושבת אשר קורין הפרשיות שמו"ת ואך"א ב"א בשל"ח יתר"ו משפטי"ם, כי בן מקבל בנדינו שסגלתן לשוב בהן על פגם הברית ולהוציא ניצוצי הקדשה הנדחות מתוף עמקי הקלפות.

ולזה בפרשה ראשונה שמות בא הרמז את יעקב איש, את י' גימטריא טב"ת, איש גימטריא שב"ט, ואותיות עקב באמצע, שפגם זה נקרא עקב, בטעם ואתה תשופנו עקב (בראשית ג טו), ובקמים האלו מי שזוכה לשוב באמת בלב טהור – הרחמן ישים חלקי עמיהם – מוציא הניצוצות מתוף הנחש, ויקים הפסוק אם תשב"ב לא תפח"ד ושכב"ת וערכה שנתך (משלי ג כד), תשב"ב וכן שכב"ת גימטריא טב"ת שב"ט:

ממילא שאינו נופל אחר כך תחת הטבע ותחת המזל, ולא ישלט בו קורות העתים ותולדות הזמנים.

וראיה לדבר, שהשומר שבת קדש מחללו וישוב בטל ממלאכה ואינו חורש ואינו זורע שדותיו, ואם כן לכאורה על פי הטבע יחסר לו פעלת היום שישב בטל ולא ישתפר, כאשר בעונותינו הרבים ישנם אנשים חסרי האמונה שאומרים שהכל הוא בטבע ומגרעות נמן להשומר שבת פראוי לו.

ובאמת אדרבה, השומר שבת מחללו נותנין לו נחלה בלי מצרים, וכדאיתא בזהר (ח"ב פח.) שכל ברכאין דלעלא ותתא ביומא שביעאה תליין. הרי חזינן שאם ישראל עם קדושו יתברך שמו שומרים שבת כמצוה עליה, יש ראייה לדבר שהם מאמינים בהשגחה פרטית ועל כן הם למעלה מן הטבע והמזל ולמעלה מן הזמן.

המצרים רצו לבטל את עם ישראל משמירת שבת כדי לבטל את שמירתם למעלה מהטבע והמזל

והנה המצרים ראו וידעו זאת שעל ידי שמירת שבת בני ישראל הם למעלה מן הטבע ולמעלה מן המזל וישועתם בדרך נסי, ועל כן אין בכחם לשלט עליהם, לכן חשבו וחתרו לסכל אותם במוצאות ודעות נפסדות לעשות אותם לחכמים שילכו איש איש כתישר והטוב בעיניו על פי חקי הטבע, וממילא יעברו אחר כך על שמירת שבת שגוראה לפי שכל אנושי בדרך הטבע שיבא לידי פסידא אם יהיה רוצה בקיומה, ועל כן אחר כך ממילא יהיו נתונים גם המה תחת הטבע ותחת המזל, ואז יהיה בכחם למשל עליהם.

נעכטן, ואין לו בעולמו שום תענוג מלבד למוד התורה, כי הם חיינו וארץ ימינו ובהם נהגה יומם ולילה. לעצמת זה מי שאין דרכו בקדשה נרפים ידיו מן התורה, והוא מתדרדר והולך מטה מטה רח"ל.

כסיום תקופת תקון השוככים זוכים לקבלת התורה ומשפטיה

רק אחרי שעברו ארבעה שבועות מימות השוככים ובני ישראל נמצאים בעצומה של תשובה שלמה ומקדשים ומטהרים עצמם, קוראים פרחיות יתרו ומשפטים שמספר בהם על מעמד הנשגב של מתן תורה, להורות שרק בזכות שמירת הברית וזוהירות בקדשה זכו ישראל לקבלת התורה. מטעם זה נקראת התורה ספר הברית (שמות כד ז), כי כל דברי התורה הזאת הם הוראה איך להתנהג במדת הקדשה, שרק באמצעותה יכולים להיות יהודי פשר ולשמר מצוות התורה:

שבת קדש • מעלת שמירת שבת

קדשת יום טוב

רבי חנניה יום טוב ליפא מסיגעט זיע"א

כפי אמונת האדם שהנהגתו כלה בהשגחה פרטית אינו נופל תחת יד המקרה והטבע | ראייה לדבר מהשומר שבת ואינו עובר בה למלאכתו

הנה מודעת זאת אשר איש הישראלי צריך להאמין באמונה שלמה שהכל היא בהשגחה פרטית, כמו שאנו אומרים בכל יום 'אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים'. ואם מאמין בכל זה,

בני ישראל למעלה מן הטבע והמזל, ויתרום קרן התורה וקרן ישראל במהרה בזמנינו אמן:

מאור ושמש

רבי קלונימוס סלמן עפ"שטיין זיע"א

שמירת שבת הוא מופת חותך שבאפשרות אדם נשמי להמשיך קדשה

יש הרבה בני אדם שאינם מבינים זאת בשכלם איך אפשר במעשי בני אדם הגשמיים למשוך בהם שישרה שכינתו במעשי ידיו וכו'. ומופת חותך על זה אשר יש ביכלת אדם למשוך השראת השכינה בתחוננים ועל ידי איזה בני אדם יש יותר כח למשוך קדשת שכינתו לתחוננים, הוא שמירת שבת קודש.

אשר כל אדם רואה ומבין אשר יש השראת קדשה לכל אדם בשבת ואינו דומה קדשת שבת לכל אדם בשנה, רק יש בני אדם אשר מרגישים יותר קדשה בשבת ויש שאינם מרגישים כל כך רק מעט מן המעט, ויש שיש להם הרבה קדשה מאד אשר כמעט כל רואיהם יכירוים בהם פי הם זרע ברך ה' אשר חנן אותם בבניה תרה (פרשת כי תשא):

באור 'הכה נתחכמה לו' לפי דרך הני"ל
וזה שאמר 'הכה נתחכמה לו' (שמות א ט), רצה לומר שנועשה אותם לחכמים (עיי' בייטב לב לדרכו), שיתנהגו על פי חכמתם בדרך הטבע, וזה שאמר המדרש רצו לבטל השבת, כי השבת מורה שהם למעלה מן הטבע ולמעלה מן המזל בהנ"ל (עיי' בייטב לב פרשת ויקהל), ועל פן רצו לבטלו במה שייעשו אותם לחכמים להתנהג על פי הטבע ולא יאמינו בה' ובנפלאותיו, ואם פן ממילא לא ישמרו שבת קדש פה לכתו לשבות בו ממלאכה פי יפסידו פעלת היום.

וזה שאמרו בילקוט 'טפלו עלי שקר ודים' (תהלים קיט ט), הינו שבאו עלי בשקר לאמר 'הכה נתחכמה לו', הינו שנועשה אותם לחכמים ויתנהגו על פי הטבע בחכמתם, כי 'פן ירבה' חוץ לדרך הטבע ולמעלה מן המזל, אמןם 'אני בכל לב אצר פקודי'.

והרא דאית בה תרתי משמע, 'פקודיך' כמשמעו התורה והמצוה, וגם מלשון 'לא נפקד מפניו איש' (במדבר לא ט), ורצונו לומר שגם מצות הנראים לחסרון – שעל ידי קיום המצוה אבא לידי פסידא כגון שמירת שבת פנ"ל, גם פן בכל לב אצר, פי אנחנו

אוצרות גאוני הדורות

לפרש, על פי מה שפרש המהר"ם שיק מקרא קדש 'ישמך אלהים כאפרים וכמנשה' (בראשית מח ט), דהנה יוסף הצדיק היה בידו לעשות מבניו בני בית של המלך פרעה, ולשבת בראש בין המלך והשרים, ואף על פי כן לא עשה זאת, רק שלחם לגשן ללמד תורה אצל אביו, וזהו מוסר השפל לכל יודעי דת ודין של

ואלה שמות בני ישראל וגו' (א א)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה סאופניקעל זצ"ל

בני ישראל שמרו על בניהם בדרך התורה

במדרש (שמו"ר א ב), ואלה מוסיף על הראשונים. ונראה לעניות דעתי

לפסק אחד, שילכו אחר הרב, פדין תורה. ובין כך ובין כך, נסתלק אחד מאותם עשרה ולא רצה לשבת עמהם פדין, האם ראובן חיב לקבל את מה שיאמרו התשעה הנותרים או רבם? והשיב, שהדבר ברור כי מאחר שנסתלק אחד מהעשרה נתפרדה החבילה, ואפלו אם כל הנותרים יחיבו או יוכו, אינם יכולים להכריע את הדין. משום שיש לטעון כי אלו הנה יושב עמם גם העשירי, אולי הנה מראה להם טעם אחר הפך מה שהספיקו הנותרים, והיו מודים לדבריו.

ומעתה, היות ששלשה היו באותה עצה, הרי הם כמי שהכירו על ידי פרעה לדון בדינם של ישראל. אמר יתרו, אם אשב בדין ואזכר, אפשר שהאחרים יחיבו את ישראל בדין, ואז הגזירה תתקבל מדין רב. אמנם אם אבחר, בזה תתבטל הגזירה לחלוטין, ואפלו אם האחרים יחיבו, הרי שהדין יתבטל.

והיות שחקמתו של יתרו גרמה לבטול בית הדין שישב לדון בגזירת פרעה על ישראל, לכן זכה במדה פגגד מדה, שמבני בניו ישבו בלשכת הגזית וידונו את ישראל. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וישימו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם (א)

חיים מירושלים

רבי חיים אברהם גאגין זצ"ל
קשי שכבוד מצרים קי"ז שנים

אפשר לרמז מה שכתב בספר פתח עינים בחדושיו למגלה (טו): משם רבנו אפרים כתב ד, דעקר הקשי לא הנה כי אם

תורה להיות כל מגמתו לגדל בניו לתורה ועבודה, וזהו 'ישמך אלהים' שכל בני ישראל מברכים את בגיהם להיות 'באפרים וכמנשה' ולהשימם באהל של תורה.

וזהו הסיום של פרשת ויחי, ומתחיל ב'ואלה שמות בני ישראל' על דרך שפרשו המפרשים שגם בני ישראל שקדו על בגיהם להשאר אצל תורה הקדושה, ולזה הנה עצה להיות בבחינת 'הבאים', שעכשו הם באים, והרי הם גרים בארץ הזאת, ואין להם שום דין ודברים עמהם כנ"ל.

הבה נתחכמה לו פן ירבה (א)

ברך יצחק

רבי יצחק ברבא זצ"ל

החכמה של יתרו לבטל את בית הדין שדון בגזירת פרעה

בגמ' סוטה (יא), 'אמר רבי חי'א בר אבא אמר רבי סימאי, שלשה היו באותה עצה, בלעם, איוב ויתרו. בלעם שיעץ נהרג. איוב ששתק נדון ב'סורין'. יתרו שפרח זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית'.

ויש לשאל, מדוע זכה יתרו שמזרעו ישבו בלשכת הגזית, והלא אם חפץ בטובתם של ישראל הנה לו לנסות לבטל את הגזירה מעיקרה, ומה הועיל במה שפרח.

ונראה לבאר, בהקדים את דברי הרשב"א בתשובותיו (ח"ב ט"ו קד, והובא בכ"י חו"מ סי' יג), שנסאל, על ראובן ושמעון שבררו להם עשרה אנשים לעין בדינם, ונשבעו שגיהם לקים את כל אשר יגזרו עליהם אותם העשרה, וכן קבעו ביניהם שאם לא יספיקו כל העשרה

עשיתן הדבֿר הזה, אך לפי מה שפרשתי למעלה שנתן להם ב' ברירות, או שלא להיות עוד מילדות, או להרג את הילדים, וזה שאלתו 'מדוע עשיתן הדבֿר הזה, שהייתן מילדות, וגם ותחזינן את הילדים.'

ויטב אלהים למילדת וירכב העם ויעצמו מאד
(א כ)

קול יבשר

בני יוחנן קירשבוים זצ"ל

טובת המילדת ברכוי העם

המפרשים הקשו מה הטובה להם אם העם רבו, עינן שם במפרשים. ואפשר לפרש לפי מה דאיתא במדרש פנחס על פסוק 'יפקד ה' אלקי הרוחת איש על העדה, שמשה רבנו ע"ה אף בשעה ששמע שקרב יום פקדתו לא דאג לביתו כי אם בצרכי צבור, כי כן דרך הצדיקים.

ואם כן יוכל להיות כאן גם כן, שהכתוב מספר לנו שבח המילדת איך היו צדקניות גדולות והיה רק תשוקתן כל הנמים שיירב העם, ונחשב לטובה גדולה בעיניהם מה שה' עושה עמהם שיירב העם ויעצמו מאד, ואם כן אין מספר לנו המקרא שכרן רק צדקתן, ויטב אלקים למילדת, פרוש שגחשב להם לטובה גדולה שה' עושה עמהם במה שיירב העם ויעצמו מאד.

ויהי בימים ההם וגו' וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו. ויפן כה וכה וירא כי אין איש וירא את המצרי ויטמנהו בחול (ב יא-יב)

קיי"ז שנה, רמז 'עמו אנכי בצרה' וגו' (תהלים צא טו), 'עמו' עולה קיי"ז עם הפולל. והוא ז"ל כתב רמז בדברי רז"ל (רש"י בראשית מה כג) ששלח גריסין של פול, לרמז שהקשי יהיה במספר 'פול' העולה קיי"ז, עינן שם.

ולי נראה לרמז וישימו עליו, רצה לומר שימה עליהם על הגלות, הינו כמנין עליו שעולה קיי"ז, שזה היתה עקר קשי השעבוד וצריך לשרי מסים למען ענתו וגו'.

ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים
אם בן הוא והמתן אתו (א טו)

דברי שלמה

בני שלמה קירשבוים זצ"ל

גזרת פרעה על המילדת שאינו רשאות לילד אם אינו הפצות להרג את הבנים

קשה הנא"ו הנוספת על 'וראיתן', היה לו לומר 'תראו על האבנים'. לכן נראה לפרש, כי פרעה ידע בטוב שיוכלו המילדת לאמר לו אין לנו לב להרג את הילדים, כי גם באנשים ימצאו רפי הלבב שלא יוכלו להרג לאיש, ומכל שכן נשים.

לואת אמר להם ב' ברירות, אם תחפצו להיות עוד מילדות, מחיבים אתם להרג את הילדים, ואם לא תחפצו להרג את הילדים, פי רפי הלבב אתם, שבו בכבוד בבייתכם ואל תילדו את העבריות, וזה הפרוש בילדכן את העבריות, פרוש אם תרצו להיות עוד מילדות, ואז וראיתן על האבנים.

ויאמר להן מדוע עשיתן הדבֿר הזה ותחזינן את הילדים. היה לו לומר 'מדוע לא

שְׁלוֹם דָּוֶד

רבי דוד הפנה גישה וצ"ל

מאחר שמשח הבין שדינים כדיון ישראל לכן הרג את המצרי

מוכא במדרש (חובא ב'פרשת דרכים' דרוש ב, ועי' ילקוט ש' שמות רמז קסז), "וַיִּפְּן כַּהֲנֵן וְכֹהֵן, וְנִסְתַּפַּל בְּמֵה שְׁאֲמַר הַקֹּב"ה לְאַבְרָהָם "כֹּה יִהְיֶה וַיִּרְעָף" (בראשית טו, ה), "וַיִּרְץ אֶת הַמִּצְרִי". וְהַדְּבָרִים צָרִיכִים בְּאוֹר אֵיזֵה קָשֶׁר רָאָה מִשֶּׁה בֵּין הַבְּטַחַת ה' לְאַבְרָהָם "כֹּה יִהְיֶה וַיִּרְעָף" לְבֵין הַפְּאֵתוֹ אֶת הַמִּצְרִי?

ויש להקדים את דברי הגמ' בשפת (קנו), ש'אברהם ראה באצטגנינות שלא יהיה לו בן, וה' אמר לו 'צא מאצטגנינות שלך'. ויש לבאר, שבתחלה ב'שראה אברהם באצטגנינות, הוכיח בזה שהחשיב את עצמו כדיון בני נח הנתונים תחת השפעת הנוכחים, וכאשר אמר לו ה' 'צא מאצטגנינות שלך', פנתו לומר לאברהם ש'יצא מסבירתו, כי דינו כדיון ישראל שהם מעל המזל, ויזכה לבן.

עוד מוכא בגמ' (שם י.) 'לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שגי סלעים מלת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר ויגרו אבותינו למצרים. והקשו שם התוס' שהרי כבר בברית בין הבתרים נאמר לאברהם "כי גר יהיה ורעך בארץ לא להם ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה" (שם טו, יא). ותרצו 'שמה לא היה נגזר עליהם ענוי כל כך'. נמצא, כי קשי השעבוד נגזר בעוון מכירת יוסף.

עוד יש להקדים את דברי רש"י (שם לו, ב), שאחד הדברים שהוציא יוסף דבת אחיו רעה היה, שאכלו אבר מן החי. ובספר פ'רשת ד'רכים' (דרוש א) כתב לבאר, שאכלו מבהמה

בעודה מפרנסת, שבדיני ישראל אינו אסור, אף יוסף סבר שדינם כבני נח שאסורים במפרנסת.

ועל פי זה יתבאר, שהמצרי הכה את הישראל בכרי שיסבל את קשי השעבוד בעוון מכירת יוסף, ואם בן זהו שאמר המדרש שהסתפל משה במה שאמר הקב"ה לאברהם "כֹּה יִהְיֶה וַיִּרְעָף", שהרי משם ראיה שדין ישראל יש להם, ואם בן נמצא שדין מכרו את יוסף, כי יוסף הוציא דבתם שלא פדין, שהרי אכילת בשר מפרנסת מתרת, וממילא ישראל פטורים מקשי השעבוד שבמצרים, ואחר שהתבונן משה בכל זה, וראה שאין מגיע לישראל ענוי ושעבוד, וכשראה "איש מצרי מכה איש עברי", ומכביד עליו את העבודה בהפנתו אותו, אז וירץ את המצרי מאחר שהכה את הישראל שלא פדין. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ותרא את התכה בתוך הסוף ותשלח את אמתה ותתקחה (ב ה)

שבט מיהודה החדש

רבי יהודה גרינוולד וצ"ל

נס התרחקות תבת משה משפת היאור לתוך הסוף

יש לדקדק למה שנה הכא לומר 'בתוך הסוף', ולעיל אמר (ב ג) 'ותשם בסוף על שפת היאור', משמע לכאורה שנתנה את התכה סמוך משם לשפת היאור.

ויש לומר לולא דמסתפינא, דבאמת היה מתחלה בסוף סמוך משם לשפת היאור, ורק אחר כך פשעו רותיה הולכות על יד היאור והיה מקום שישליכו הם את התכה לתוך הים,

רצה אל אביהם נתקנאו בו ומקרוהו, וכיון שראה שיש בהם דלטורין, וגם במצרים אוהזין מעשה אבותיהם בידיהם והיו מספרין לשון הרע על משה, אמר אכן נודע הדבר, ולכך הם בגולה יותר משאר אמה ולשון.

ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה (ב כ)

רבי אברהם רוזאניס זצ"ל

הובא בספר 'פרשת דרכים' לכן אחיו וחתנו רבי יהודה רוזאניס זצ"ל

ישראל הבינו שכגלל הריגת התינוקות יתארך זמן השעבוד במצרים

במדרש (ש"ר א, לד) מבאר, כי מה שנגמרו וימת מלך מצרים, ויהו שגמרו מצרע, ומצרע חשוב כמת. וזהו שאמר ויאנחו בני ישראל, לפי שאמרו חרטמי מצרים לפרעה, אין לך רפואה, אם לא תשחט מקטני ישראל מאה וחמשים בערב ומאה וחמשים בבקר, ותרחץ בדמיהם שתי פעמים ביום וכיון ששמעו ישראל את גזרתו הקשה לשחט את ילדיהם, החלו נאנחים ומקוננים.

וקשה, שלשון הכתוב ויאנחו בני ישראל מן העבדה, משמע שהאנחה נבעה מקשי השעבוד ולא מהריגת התינוקות כדברי המדרש.

אלא, שבתחלה הבינו ישראל שצתידים הם לצאת ממצרים, קדם שישלמו ארבע מאות שנה שנגזרו עליהם, בשל רבוי העצום שלא כדרך הטבע, שהרי היו יולדות ששה בכרס אחת. וככל שיתרבו העובדים, וסימו אַת השעבוד המטל עליהם בפחות זמן.

וכמו שבאמת אמרו ז"ל (שמו"ר א כג) שהם היו רוצות שלא תקח הבת פרעה את התכה, והלכו לצרף זה על יד הזאור כדי להשליף אותו להזאור.

אמנם ותרא הבת פרעה את התכה בתוך הסוף, רצה לומר שנס עשה הקב"ה שהתכה הזו אשר היה בתחלה בסוף שעל שפת הזאור, עתה נתרחק התכה והלך לו בתוך הסוף להלך רחוק משפת הזאור כדי להפר צצת הנערות הנ"ל, וכשראתה בת פרעה הנס הזה ותשלח את אמתה ותקחה.

וירא משה ויאמר אכן נודע הדבר (ב יד)

אהבת יהונתן

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

אכן נודע הדבר שאוהזים כמעשה אבותיהם כעון ספור לשון הרע

ונראה לכאר ענין מה דאמר משה אכן נודע הדבר, דמשה תמה למה יהיו ישראל יותר משעבדים מפל אמה ולשון, כיון שראה שיש בהם דלטורין אמר אכן נודע הדבר. ויש לתמה וכי משה לא ידע דמאיכות חטא האבות בגים משעבדים.

ונראה דהענין הוא, דלפי שמכרו בני יעקב את יוסף נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים, ואולם הא קיימא לן (דברים כד טז) דלא יומתו בני על אבות דאין נפרעין מהבנים חטא אבות כלל, והגמרא תרץ שם (עיין סנהדרין כז:) כאן בשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם, וכאן כשאין אוהזין.

וזה היה תמיהת משה למה גלו ישראל למצרים ולא אין נפרעין מהבנים, ואולם חטא אבות היה דמאיכות שהביא יוסף דבתם

הוא 'אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה' (ג יד), אֶהְיֶה עִמָּם בְּצָרָה זו, אֶהְיֶה עִמָּם בְּצָרָה אַחֲרֵת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּבְרָכוֹת (ט).

ובמערכה אֶל הַדְּרוֹשׁ פְּתִיב 'וְהִנֵּה הַסֵּנָה בָּעַר בָּאֵשׁ וְהַסֵּנָה אֵינָנו אֶפְלֹ', שֶׁהַפְּנִיָּה כְּאִמּוֹר מִפִּי כְּבוֹד הַמְּפָרְשִׁים בְּעַר בָּאֵשׁ הַגְּלִיּוֹת וְלֹא יָכְלוּ. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְכו' מְדוּעַ לֹא יָבֵעַ הַסֵּנָה, כְּלוּמַר מְדוּעַ לֹא יִהְיֶה עִתָּהּ בְּגִלּוֹת אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, וּבְנֵה יִהְיֶה קֶץ לְצַרְתָּם וְלֹא תִהְיֶה עוֹד צָרָה, כִּי אֶפְסָ קֶצֶף הַגְּלִיּוֹת. וַיֹּאמֶר אֵל תִּקְרַב הָלֵם וְכו' אֲדַמַּת קִדְשׁ, הֵר סִינִי, כְּלוּמַר עֵקֶר יְצִיאַת מִצְרַיִם הוּא בְּעִבּוֹר שִׁיזְכוּ לַתּוֹרָה בְּהֵר הַטּוֹב הַזֶּה, וְלֹא סִגִּי בְּלֹאוֹ הַכִּי.

והיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקול האת הראשון והאמינו לקול האת האחרון (ד ח)

קִוְיָ לְדוֹד

רבי אליעזר דוד גרינוולד זצ"ל

טעם שתי האותות של ענש לשון הרע שדבר משה רבנו

יש לְהִבִּין מֵאֵי טַעְמָא יֵאֱמִינוּ לְקוֹל אוֹת הָאֲחֵרוֹן יוֹתֵר מִלְּקוֹל הָאוֹת הָרִאשׁוֹן. וַיֵּשׁ לְפָרֶשׁ, כִּי מְבֹאֵר בְּרַש"י (ד ג-ו) שֶׁהַקִּב"ה הִרְאֶהוּ עַל יְדֵי שְׁנֵי אוֹתוֹת הָאֵלֶּה שֶׁדָּבַר לְשׁוֹן הָרַע, עַל כֵּן בָּא הָאוֹת שֶׁנֶּחֱפַץ הַמַּטֵּה לְנַחֵשׁ, שֶׁהִיָּה רִאשׁוֹן שֶׁדָּבַר לְשׁוֹן הָרַע, וְכֵן אוֹת הַשְּׁנַי צָרַעַת, עֲנַשׁ שֶׁל לְשׁוֹן הָרַע. וַיֵּשׁ לְהִבִּין לְמַה לוֹ שְׁנֵי סִימָנִים עַל עֲנַשׁ לְשׁוֹן הָרַע.

ויש לְפָרֶשׁ, דִּישׁ לוֹמַר מִצַּד שְׁנֵי טַעְמִים יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁלֹא יֵאֱמִינוּ לוֹ, אוּלַי לֹא יֵאֱמִינוּ לוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ שָׁמוּ שְׁמַע לְקוֹלָם, וְחִפְצֵי לְגֵאֲלָם וּלְרַחֵם עֲלֵיהֶם, בְּפָרֶט שְׁלֹא הִגִּיעַ זְמַן הַקֶּץ. אוֹ מֵהַטַּעַם שֶׁיִּשְׂרָאֵל אֵינָם כְּדָאִים לְהַגְאֵל,

אוֹלָם, כְּאֲשֶׁר רָאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּרְעָה שׁוֹחַט שְׁלֹשׁ מֵאוֹת תִּינוּקוֹת בְּכֹל יוֹם, חָשְׁשׁוּ שֶׁעֵתָה יֵאָלְצוּ לְהַשְׂאֵר בְּמִצְרַיִם עַד סוֹף הַזְּמַן, כִּי מִסְפַּר הָעוֹבְדִים יִתְמַעַט, וְהָאֲפָשׁוּת הִיחִידָה לְקַצֵּר אֶת זְמַן הַשְּׁעִבּוֹד הַיָּא בְּרִבּוּי הַסֵּכֶל וְהַצָּעַר, שֶׁעַל יְדֵי שֶׁחִכְדוּ עֲלֵיהֶם הָעוֹבְדֵה יִחַשְׁבֵּ לְהֵם שֶׁעֲבָדוּ יוֹתֵר שָׁנִים. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַפְּתוּב 'וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה' בֵּינָן שֶׁשְּׁחִיטַת הַתִּינוּקוֹת תְּבִיא רְבּוּי וְקִשֵׁי הָעוֹבְדָה. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

והנה הסנה בער באש והסנה איננו אבל (ג ב)

פְּנֵי דוֹד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

מְדוּעַ לֹא יָבֵעַ הַסֵּנָה - תְּמִיחַת מֹשֶׁה רַבְּנוּ מְדוּעַ לֹא יִשְׁתַּעֲבְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה כְּרִי שְׁלֹא יִשְׁתַּעֲבְדוּ יוֹתֵר בְּגִלּוֹת אַחֲרוֹת

הַמְּפָרְשִׁים פָּרְשׁוּ לְהִרְאוֹת דַּאֲף דִּישְׂרָאֵל בְּעָרוֹ בָּאֵשׁ הַגְּלִיּוֹת, אֵינָנו אֶכֶל, עַל דְּרַךְ (דברים לב כג) 'חֲצִי כְּלִים וְהֵם אֵינָם כְּלִים' כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְבַּי כְּלֵי יְקָר, עֵינֵי שָׁם.

ואפֶשֶׁר לְהִרְחִיב הַדְּבָרִים, דְּמִשָּׁה הִנֵּה רוֹצֵה שִׁיגְמְרוּ אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנִים בְּמִצְרַיִם וְלֹא יִהְיֶה עוֹד גִּלּוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַב"ל וְהַמְּפָרְשִׁים, אֶכֶל לֹא הִיָּה אֲפָשֶׁר כִּי הֵן בְּעוֹן חוֹלְלֵנוּ טְבוּעִים בְּטִיט הַסֵּטְרָא אַחְרָא, יְרָדוּ לְשַׁעְרִים עִם ה' מ"ט שְׁעָרֵי טְמֵאָה, וְאִם חֵס וְשְׁלוֹם הִיוּ שׁוֹהִים עוֹד נִכְנָסִים בְּשַׁעַר הַחֲמֻשִׁים שֶׁל טְמֵאָה וְהִיָּתָה נְפִילָה עוֹלָמִית מְחַלְטִים לְטְמֵאָה, כִּי טְמ"א גִּימְטְרִיָּא חֲמֻשִׁים. לְכֵן הֵמוּ מַעֲזוֹ יִתְבָּרַךְ לוֹ, וְהוּא רַחוּם הוֹצִיאָנוּ לְפָנֵי הַזְּמַן, וּבְנֵה הִנֵּה מְקוֹם לְהִזְדַּבֵּק בְּקִרְבַּת אֱלֹהִים לְפָנֵי הֵר סִינִי וּפְסָקָה וְחֲמַתָּן. וְזֶה שֶׁאָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ

הדברים וְעָשָׂה אֶת הַמִּפְתָּיִם, וַיֵּאמֶן הָעָם, כְּלוּמַר אַף הַמּוֹנֵי עִם הָאֱמִינוּ, וְאִף שֶׁהָיוּ עַד עַתָּה מְחַסְרֵי אֲמִנָּה לְגַמְרֵי אִפְלוּ הָכִי הָאֱמִינוּ, וְזֶה גּוֹפֵא הִיָּה לָהֶם לְאוֹת שֶׁהֶעֱנָן הוּא אֲמַת מַצֵּד עֲצָמוּ וַיִּשְׁמְעוּ, כְּלוּמַר שֶׁהִבִּינוּ כִּי פֶקֶד ה' אֵת עָמוּ וְאִף דְּעִדָּן לֹא הִגִּיעַ הַזְּמַן, הוּא כִי רָאָה ה' אֵת עֲנִיָּם וְקִשִּׁי הַשְּׁעִבֹד הַשְּׁלֵיָם.

למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתיני (ה טב)

טללי אורות

בשם רבי דוד מלדולקא זצ"ל

תמיתה משה רבנו 'למה זה שלחתיני' מכה טענת ממה נפשך

ויש לְרַקְדָק מַדּוּעַ אָמַר 'לְמָה' 'לְמָה' שְׁנֵי פְעֻמִּים, וְהִיָּה דִי שִׁיאַמַר 'לְמָה הִרְעַתְּ לָעָם הַזֶּה וַיִּשְׁלַחְתַּנִּי'. וַיִּשׁ לֹאמַר עַל פִּי דְבִרְיָהֶם בְּמִדְרָשׁ (נדרים לב), שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ עָשָׂה אֲנִגְרִיא בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יד יד) 'וַיִּרַק אֵת חֲנִיכָיו', וְכַדְפָּרְשׁוּ רַז"ל (שם) זֶה אֱלִיעֶזֶר שֶׁחָנְכוּ לְתוֹרָה וּלְמִצְוֹת, וְלֹא דְרִישׁ אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה מַה שֶׁדָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא וְלַמִּד 'אֵת ה' אֱלֹקֵיךָ תִירָא' לְרַבּוֹת תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וְשִׁבְעוֹן זֶה אָמְרוּ בְּמִדְרָשׁ שֶׁגָּלוּ בְּנֵי לְמִצְרַיִם. וְאִיתָא בְּגִמְרָא (זוה"ק רע"מ ח"ג פג.) 'כְּפִיד אֵת אָבִיךָ' לְרַבּוֹת אַחִיד הַגְּדוּל.

ובזה יש לומר שְׂבָא מִשָּׁה רַבְנוּ ע"ה לְהַקְבִּי מִכַּח מִמָּה נִפְשָׁךְ, דָּאִם אֵינן אִתָּה דוֹרֵשׁ כָּל אֲתִין שְׁבַתוֹרָה וְלֹא חֲטָא אַבְרָהָם בְּזֶה שֶׁעָשָׂה אֲנִגְרִיא בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים, אִם כֵּן לְמָה הִרְעַתְּ לָעָם הַזֶּה וּמַדּוּעַ גָּלוּ בְּנֵי לְמִצְרַיִם. וְאִם אִתָּה דוֹרֵשׁ כָּל אֲתִין שְׁבַתוֹרָה, אִם כֵּן לְמָה זֶה שִׁלַּחְתַּנִּי דִּהְלֵא דְרַשִּׁינן 'אֵת אָבִיךָ' לְרַבּוֹת אַחִיד הַגְּדוּל, וְאַחֲרָן אַחִי גְדוּל מִמֶּנִּי, וְרֵאוי הוּא לְגַדְלָה הַזֹּאת יוֹתֵר מִמֶּנִּי.

כִּי לֹא נִמְצָא לָהֶם זְכוּת שֶׁיִּגְאָלוּ עַל יָדָם. וּבְקִאֲמַת פְּתִיב 'וַיֵּאמֶן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פֶקֶד ה' אֵת עָמוּ וְכִי רָאָה אֵת עֲנִיָּם', שֶׁהָאֱמִינוּ שֶׁהוּא יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ יִגְאֵל אוֹתָם, וְאֵינן מַעֲצוֹר לָהּ לְהוֹשִׁיעַ.

והנה, עַל שֶׁחֲשַׁד אוֹתָם שֶׁיִּהְיֶהרֹו עֲלֵיו יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ, עַל זֶה בָּא הָאוֹת נְחֹשׁ שֶׁנֶּעֱנַשׁ עַל שֶׁדָּבַר לְשׁוֹן הָרַע עַל קוֹנוֹ, וּכְמוֹ כֵּן בְּזֶה שֶׁיִּהְיֶהרֹו עֲלֵיו יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ, הוֹדִיעַם שֶׁעַל זֶה גִּייעַ עֲנַשׁ כְּמוֹ נְחֹשׁ הַקְּרָמִנִי. וְאִם אוֹלֵי יַחֲשִׁב עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינָם כְּדָאִים לְהַגְאֵל, עַל זֶה בָּא הָאוֹת צָרַעַת, כְּמוֹ שֶׁמִּצְיָנוּ בְּמִרְיָם עַל שֶׁדָּבְרָה לְשׁוֹן הָרַע עַל מוֹשֶׁה, שֶׁלְקַתָּה בְּצָרַעַת.

על כֵּן אָמַר, אִם לֹא יֵאמִינוּ לְקוֹל הָאוֹת הַרְאִשׁוֹן, דִּהְיָנוּ, עַל יְדֵי שֶׁיִּחְשְׁבוּ שֶׁלֹּא מַצְדוֹ יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ הוּא הַעֲכוּב כִּי אִם מַצְד יִשְׂרָאֵל, עַל כֵּן יֵאמִינוּ לְקוֹל הָאוֹת הַאַחֲרוֹן שֶׁאֵינן לְדַבֵּר לְשׁוֹן הָרַע עַל שׁוּם אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, וְאִי אִפְשָׁר לֹאמַר שֶׁאֵינָם כְּדָאִי.

ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את ענים (ד לא)

יבין שמועה

רבי אלעזר לעזו זצ"ל

אמונת ישראל במשה היתה אות וסימן שדבריו שרירים וקמים

והקשו הַמְּפָרְשִׁים דִּתְהוּה לִיה לְהַפֵּךְ הַסֵּדֶר לֹאמַר 'וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פֶקֶד ה' וְגו' וַיֵּאמֶן הָעָם'. וְאָמְנָם לְפִי מַה שֶׁכַּתְּבִיתִי לְעִיל (מחודש קנ"א), דְּגַם הָאֲמוֹנָה עַל פִּי הָאוֹתוֹת לֹא הִיָּה בְּדִרְבַּךְ הַטְּבַע, כִּי אִם הַשִּׁי"ת נִמֵּן בְּלִבָּם שֶׁיֵּאמִינוּ, וְצוּה לְעֲשׂוֹת הָאוֹתוֹת כְּדִי לְקַרֵּב אֵת הַנֶּס אֶל הַטְּבַע.

אם כֵּן יש לומר דְּהָאֵי וַיִּשְׁמְעוּ הוּא מְלִשׁוֹן הַכְּנָה, כִּי מִשָּׁה דָּבַר אֵת כָּל

מנושאי הפרשה

**תשובת הקב"ה למשה 'עתה תראה
אשר אעשה לפרעה' על שאלתו
'למה זה שלחתיני'**

פלי יקר

רבי שלמה אפרים מלונגטיץ זצ"ל

קשי הגלות סמוך לגאולה

**ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה
לפרעה כי ביד חזקה ישלחם וכיד חזקה
יגרשם מארצו (ו א).** כי מהידוע שפך היא המדה,
שככל יום סמוך לעלות השחר החשף מחשיף
ביותר מן חשכת הלילה, ואחר כך אור השחר
בוקע ועולה. וכן רב החולים סמוך למיתתם
הם מתחזקים ויושבים על המטה ומבקשים
לאכל, ואחר כך המות גובר. וכן בימות התרף
סמוך לעלית השמש הקר הולך וגובר, ולסוף
הוא מנצח מן השמש.

וזה דבר טבעי, כי כל דבר טבעי המרגיש
שפא כנגדו איזה דבר הפכי לו הרוצה
לבטל מציאאוו, אז הוא מתחזק ביותר כנגד
מתנגדו, וימאן לענות מפניו, ופועל בטבעו
כל אשר ימצא בכוונו לפעל, ולסוף הוא מנצח
כי גבר עליו ההפך, כך הוא בכל הדברים
שהפגנו.

כמו כן מה שהרע פרעה לישראל עכשו יותר
ממה שעשה לשעבר, זה מופת חותף
שקרב קצו, ושימן הגאולה קרובה לבטל כל
פעלותיו של פרעה, על כן הוא רוצה להתחזק
בפעלותיו, זה שאמר עתה תראה, במלת 'עתה'
תרוץ לו על מה ששאלו 'למה הרעת' וגו',
לפי שעתה הגיע הזמן שיהיה מכרח לשלחם
ולגרשם, על כן הוא רוצה להתקומם עליהם
ביד חזקה, וזה מופת כי קרובה ישועתי לבוא
וצדקתי להגלות.

השלמת גזרת ארבע מאות שנה על ידי קשי
השעבוד

גם יש לפרש מלת 'עתה תראה', להורות
שלא הגיע עדין קץ ארבע מאות שנה
שהיו להם להיות במצרים, שהרי לא נשתעבדו
כי אם רד"ו שנים, על כן הוסיף להם צרה
ושעבוד כדי שהסוף המועט יעלה לחשבון
מרה, כי בימים מועטים אלו דומה פאלו
נשתעבדו בהם שנים רבות, ועל ידי זה תקרב
להם הקץ, שעתה תכף ומיד תראה את אשר
אעשה לפרעה, וזה דקדוק נכון.

אבן שלמה

רבי שלמה זלמן ארנר זצ"ל

ישועת ישראל בזכות גרל אמונתם

עתה תראה אשר אעשה לפרעה. נראה לפרש
דמשה רבנו ע"ה שאל 'למה הרעתה',
ויש לומר דתכלית תגבורות הצרות והשעבוד
היה למען שאף על פי כן ימצאו הרבה
בישראל שלא פלו מהאמונה בהקב"ה, ורצה
השי"ת שיבואו לאמונה שלמה אף שיראו
דברים אשר מחלישין האמונה מאד עם כל
זה יעמדו באמונתם, ובזכות האמונה יגאלו.

וזה שהשיב השי"ת על שאלת למה הרעתה
עתה תראה, כלומר על ידי הצרות תראה
אשר אעשה לפרעה, שאף שיראו שפרעה הכביד
הגלות ומשה לא פעל מאומה, עם כל זה לא
פלו מהאמונה ויאמינו, בזכות זה אושיע להם.

כתב סופר החדש

רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל

אלמלא העיז פרעה פניו כנגד משה לא היה
אפשר לעונשו

עתה תראה אשר אעשה לפרעה. דהנה הקושיא
מפרסמת הא פרעה עשה רצון ה', ולמה

בזכותך, וזה לך האות כי עתה עיניך תחזינה במפלתם של המצריים.

וזה שאמר עתה תראה אשר אעשה לפרעה, ועיניך לנכח ביטו במפלתו הוא ועמו, ואם בן זה מופת חותך שנעשה הכל בזכותך, הפך מה שחשבת בדעתך.

חפץ חיים

רבי ישראל מאיר הכהן מראדין זצ"ל

על ידי קשי השעבוד וכה משה רבנו לראות גאלת ישראל בעבוד כחיים

עתה תראה אשר אעשה לפרעה. ואפשר להעמיס בכונת השאלה והתשובה, שהקב"ה ענה למשה על מענתו כי הכל עשה לטובתו ולא לרעת עם ישראל חלילה, כי פידוע נגזרה גזרה על ישראל בכרית בין הבתרים שישראל יהיה גר בארץ לא להם, ועבדים וענו אותם ארבע מאות שנה. והנה ידוע כי שעבוד מצרים ארך רק מאתים ועשר שנה, והקב"ה חשב את הק"ץ, כלומר פחת מן הסף ארבע מאות שנה את הסף ק"ץ, ונשארו רק מאתים ועשר שנה, וזה נעשה בשביל קשי השעבוד, ועבודת הפרך השלים למנין ארבע מאות שנה.

והנה לו ארך השעבוד ארבע מאות שנה, כי אז לא זכה משה רבנו לראות בעיניו את הגאולה, ועל פן מהר הקב"ה לגאל את ישראל עוד בחיי משה, למען יראה בעיניו גאלת עמו ישראל שמסר נפשו כל כך עליהם, ואם בן פדאי היה להקב"ה להכביד על ישראל על השעבוד, ובלבד שמשה רבנו יראה בגאולתם.

וזוהי תשובת הקב"ה למשה על שאלתו 'למה הרעתה לעם הזה' עתה תראה וגו' כי כיד חזקה ישלחם וכיד חזקה יגרשם מארצו, וזהו הכל לטובתך ולהנאתך, ובעיניך תראה בגאלת עם ישראל מתחת יד מצרים.

נענש. ונראה לי דלכן שלח ה' את משה בשמו, והוא בעזות מצחו ענה ואמר 'מי ה' אשר אשמע בקלו', ונענש על פי המרה פי ה'.

והראב"ד בהשגות (תשובה פ"ו ה"ה) כתב, כי הבורא אמר 'וענו אתם', והם עבדו בהם בפרך כענין שנאמר (ע"פ זכריה א טו) 'אני קצפתי מעט והם עזרו לרעה', ולפיכך נתחייבו. ויש לדקדק וכי ידעו המצרים עד היכן השעור, ועוד הלא היו צריכים לקשי השעבוד כדי להשלים זמן הגזרה.

ולפי מה שבארתי אחי שפיר, דבאמת לקשי השעבוד היה צרך, אבל כשהשם יתברך מצוה עליו על ידי משה עבדו לשלחם, והוא לא די שאינו שומע בקול ה' אלא עוד מזלזל בכבוד ה' ואומר 'מי ה' אשר אשמע בקלו', ועוד מקשה ערפו להקשות השעבוד, על זה בודאי מגיע לו ענש כבד מאד, אבל אלו לא היה שולח את משה אל פרעה לא היה אפשר להעניש אותו.

וזה שאמר לו השם יתברך עתה תראה על ידי ששלחתך, אשר אעשה לפרעה, וזהו התרוץ לשאלת משה 'למה זה שלחתני'.

פי המדבר

רבי יוסף בר' דוד גי'ג זצ"ל

ישועת ישראל בזכות משה רבנו

עתה תראה אשר אעשה לפרעה. שאמרו ז"ל דאם אדם זכה וראה במפלת שונאיו, כידוע שנעשה הנס בזכותו. ולכן כלפי מה שאמר משה 'ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך' וכו', שמעט עצמו משה ואמר שבשלו הצער הזה, לכן השיב לו השם יתברך בדרך חבה ואמר לו אינו כן, אלא אדרבא הצלתם

מעשי צדיקים

ואם תשאל, קמח מה יהיה עליו, הלא שנינו באבות (ג יח) 'אם אין קמח אין תורה', 'וכל הבת תחיוו', הבת, האשה, צריכה לעמל בעגנו הפרנסה עבור צרכי המחיה.

הסברו נתקבל על דעת בני ביתו, היא החלה לעסק במסחר, והוא התישב בבית המדרש ובלה את ימיו בתורה ובתפלה מדי יום ביומו, כשהוא מנצל את כל רגעיו לעבודת הבורא ותברך. (הסבא הקדוש מראדושיץ)

וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי (ב א)
אחר האסון שקרהו, בהסתלקות אשתו בדמי ימיה, דברו עם הרה"ק **רבי לייבוש אפשטיין מאודוב** זיע"א נכבדות, עם בתו של רבי ראובן הלוי הורביץ זצ"ל אב"ד ז'רנובצה בעל 'דודאים בשדה', שהיתה מפורסמת בטוב לבה, ונקראה בפי הבכירות 'די גוטע לאה', טובת הלב.

אותה עת, נסע רבי לייבוש לשבת קדש פרשת שמות ללובלין, לעשות את השבת במחצת רבו הרה"ק **רבי יעקב יצחק מלובלין** זיע"א. בבית מדרשו של רבו, הוא נקרא לעלות לתורה לעלית "שני", בתורת 'לוי'.

בין שהגיע הבעל קורא לפסוק 'וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי', בקש הרבי מהבעל קורא לעשות את הנחתא לשעה קלה, ויאמר, "עכשו הכריזו בשמים שרבי לייבוש יקח לאשה את בתו של הרב מז'רנובצה". (בלבת אט)

כל הבן הילוד היארה תשליכהו וכל הבת תחיוו (א כב)
אחרי נשואיו, עבר הרה"ק **רבי ישכר בער מראדושיץ** זיע"א להתגורר בעיר חנטשין, שם התפרנס כ"מלמד" לילדי ישראל, בסרבו לטל על עצמו עלה של רבנות.

משלא ראה הצלחה במלאכת המלמדות, עלה בדעתו לשמש כשוחט, אף משהחל ללמד דיני שחיטה בשלחן ערוך 'יורה דעה', וראה כי כתוב ש'השוחט ראשית צריף להיות דרכי מתקנים וראת ה' על פניו', נבעת, ופסק מלמודו.

"תחלה", אמר, 'עלי ללמד, כדי שיהיו דרכי מתקנים', רק לאחר מכן אוכל ללמד דיני שחיטה", והחל לחזר עמם על פתחיהם של כפריים, שלא נזדמן להם לבוא לעיר ולרכש צרכיהם.

משהבחין רבי ישכר בער שדרכו מתארכת לו, הוא שוהה רב זמנו בדרכים, ואין ספק בידו להתפלל כדבעי, בתחנונים ובתחנונות, ולמוד ואמירת תהלים מאן דכר שמיה, נתישב בדעתו, כלום זו הדרך הראויה עבורי, לבטל כל ימי ושנותי על עסקי תגרות ומסחר.

מדי הרהרו בדבר, נפל ברעיונו פרוש על הפסוק 'כל הבן הילוד תשליכהו וכל הבת תחיוו', 'הבן הילוד', הוא הזכר שבמשפחה, 'היארה תשליכהו', עליו לשבת וללמד תורה. היאור הוא מים, ואין מים אלא תורה'.

אחר הרהיב בנפשו עז לאמר ליהודי הקדוש, "יען זכיתי כי הצלתם אותי, תיקר נפשי בעיניכם. יש לי בת הגונה למלה, הרבו עלי מהר ומתן ואמת ונתתם יחידיו". לאחר מכן אמר היהודי לתלמידיו, "יען המקמת בקש ממני, לא אוכל להשיב פניו ואתפשר עמו".

בהרבות דבריו עמו, נתודע היהודי הקדוש לגדלתו בתורה וביראת שמים ולגדל יחוסו, לפיכך לא בקש ממנו גדולה הרבה כי אם לפי ערך שנתן בעצמו. ואכן בת הגאון ר' דב בער, היא אם זקנתו, באמת היתה ראויה למלה ישראל, ואין לפרש צדוקתה וכשרון מעשיה. (נפלאות היהודי)

ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו ויבא בסבלתם ויבא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו (ב) (א)

יהודי צפת אשר ידעו על רחשי הכבוד וההערצה של המוני הערבים אל רב העיר, **רבי שמואל הלר** זצ"ל, מחמת היותו מרפא את כל החולים גם שאינם מבני ברית, ומציע לכל מבקש מעצותיו תרופות מיוחדות ללא תשלום, היו פונים אליו מפעם לפעם בצר להם, מבקשים את עזרתו להצילם מתגרת יד הערבים האלימים.

ברחובות היהודים היתה יד היהודים תקיפה, ומורא הישמעאלים לא היתה עליהם, אולם יהודי שהסתכסך עם בן נכר מחוץ לרחוב היהודים, עלול היה לספג מכות רצח, וכשהודיעו על כך לרבי שמואל, היתה חש מזל לעזרתו.

כשקבל פעם הודעה כזאת בהיותו בבית הכנסת בשעת התפלה, לא רצה לאבד זמן בהסרת הטלית וחליצת התפילין,

ויבא בסבלתם ויבא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו (ב) (יא)

מחנתו של הרה"ק היהודי הקדוש זיע"א, חתנו של בנו הרה"ק רבי ירחמיאל מפרשיסקא זיע"א היה רבי דב בער זצ"ל, אב"ד שדה לבן, ומגדולי היחס.

השדוד שלו עם היהודי הקדוש, נתגלגל על ידי שבאחת הפעמים עת ישב בחברת תלמידיו הקדושים, אמר היהודי לתלמידים, "הביטו נא החוצה", המה הביטו, אך לא ראו מאומה. הוציא הרבי את מטפחתו והעביר על פניהם, מיד ראו וצעקו בקול בהלה, "הלא בן בליעל שוכב על יהודי, תופשו בחזקה, ומכהו על מנת לשודד ממנו את צרור כספו".

על השלחן בחדרו מנח היה כפר לחם, היהודי הקדוש נטל אותו והפכו על צדה השני, ומיד ראו התלמידים כיצד אותו יהודי מתגבר ומתהפך ממעל לגזלן, מכה בו, ונמלט על נפשו.

ברבות הימים אחר עזבו את הרבנות, נסע אותו רב לקנות שוורים, ודרכו עברה סמוך לפרשיסקא. כיון שהגיע לאזניו זה מכבר שמע היהודי הקדוש, החליט לסור מעט מדרכו בכדי להקביל פניו, והנה כבואו לבית החיצון, הכירו תלמידי היהודי הקדוש כי הוא האיש שהצילו רבם הקדוש וקבלו את פניו ברגשי שמחה.

השתומם האיש ושאל, "לשמחה מה זו עושה", שחו לו כל המאנע, ומיד הלכו לקדש פנימה, לספר כי האיש המכה אז, זה כמה שנים, שוהה עתה פה. הוא התניצב לפניו, ונתן תשובות חן לצדיק על חסדו אשר הפליא עמו בגס כה גלוי.

עמד רבי ישראל, שעדין היה ילד, ליד סבא הגדול, והתבונן בתפלתו הבוקעת רקיעים. לאחר התפלה שאלו, "למה סבא צועק בתפלתו", ענה לו הרבי מקרליו, "כשסבא, צועקים". המשיך הנכד להקשות, "סבא, הרי אפסר גם לצעק בשקט". (אור ישראל)

ויאמר משה וגו' מי אנכי בי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים, ויאמר בי איהי עמך (גיא - יב) שלטון הרשע הרוסי שמשל באותה עת

בפולין ביד רמה, גזר באחד הימים גזרה לשרף רחמנא לצלן את כל ספרי הש"ך. עד עצם היום הזה לא ברור על מה ולמה התנכל הצורך, הגראף הגנרל פאסקוויץ' שהיה הממנה הרוסי על פולין, דוקא לספרי הש"ך.

יש אומרים שיהודי משמד הלשין בפני הצורך כי היהודים אינם נוהגים לפי חקי המדינה, ויש להם ספר חקים משלהם, הוא חבורו של הש"ך. גרסה אחרת טוענת כי הש"ך ששרד את גזרות ת"ח ות"ט, כתב בכאב את 'מגלת עיפה', המתארת את זועות הרוצחים האוקראינים. המלשין האלמוני טען בפני השליט הרוסי, כי בגלל הש"ך שוטמים היהודים את הרוסים.

על כל פנים, צוה פאסקוויץ' לשרף את כל הספרים הנושאים את שמו של הש"ך. התאספו כל האדמורי"ם לדון בענין, נמנו ונמרו לחפש רב היודע את השפה הרוסית על ברית, אשר ילך עם הרה"ק **רבי יעקב דוד מאמשינוב** זיע"א אל המפקד הצבאי העליון, הגנרל גוברנטור, להפציר בו שייבטל הגזרה.

יודע היה הרבי מאמשינוב כי הרה"ק **רבי יעקב אריה מנדאזימין** זיע"א מלמד

וחש למקום התגרה כשהוא מכתר בטלית ותפליו. כאשר היה רבי שמואל מגיע למקום, הספיקה קריאת הנוכחים שם "הנה חכם שמואל בא", להשפיע על המזיק שיכרפה מקרבנו, אף בעלי הזרוע ועזי הפנים שבין הערבים, לא העיזו להכות יהודי בנוחותו.

מעשה בערב שבת, שהזעיקו את רבי שמואל מבית המרחץ להציל יהודי המענה על ידי הסולטי, בריון ערבי מפרסם וידוע לשמצה. הוא מהר ללבש את בגדיו, וחש למקום, כאשר ראה את היהודי המסכן מכה ופצוע, נחמץ לבבו בקרבו.

שלך רבי שמואל נעלו מעל רגלו, וקבט בה על ראש הבריון לעיני המוני הערבים הנוכחים בצעקו אליו, "למה הכית את אחי". אם כי ההכאה בנעל על הראש היא בעיני הערבים חרפה גדולה ועלבון צורב, בכל זאת לא העז אף אחד מהם לפצות פה נגדו. אף הבריון בעצמו, קבל עליו את הדין בהכנעה. (הרב המנהיג והרופא)

הנה צעקת בני ישראל באה אלי (ג ט)

השפעה רבה השפיע הרה"ק **רבי ישראל מסדיגורא** זיע"א מזקנו הגדול, הרה"ק **הבית אהרן מקארלין** זיע"א, שהיה מגיע כמעט מדי שנה לסדיגורא לבקר את חתנו, בתו, ובני המשפחה. כאשר המלכות אסרה על חתנו הרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורא זיע"א להכנס לתחומי מדינת רוסיה, בשל רדיפתם את אביו הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א.

באחד מבקוריו של הבית אהרן בסדיגורא, בהם נוהג היה להתפלל במגן מיחד,

ע"ה שמתחלה סרב ללכת בשליחות ה' למצרים, והקדוש ברוך הוא אמר לו להשליך את מטוהו ארצה ויהי לנחש.

כֵּן הרצה לו השי"ת, שאפלו יהודי פשוט, בחינת 'מטה', אם הרב והרועה הרוחני אינו אחוז בו היטב והוא נשמט ארצה, עלול הוא להפך לנחש ארסי. אחר אמר לו הקדוש ברוך הוא שנית, 'שליח ידך ואחוז בזבוב', אפלו אם הוא כבר נהפך לנחש, אם רק ישוב הרב ויאחז בו כראוי, יכלכל בחכמה את מעשיו לאחוז 'בזבוב' דוקא, במקום שאינו נושף וד"ל, יחזר האיש למוטב ויהיה מטה כשר.

שָׂמָא תאמר, מה לי ולצרה הזאת, וכי לא מוטב שאתבודד עם עצמי, אעסק יומם ולילה בתורה ובעבודתה, ושלוש עלי נפשי. על כך רמז לו הקדוש ברוך הוא באמרו 'השב ידך בחיקור', ותכף נצטרע.

לְלַמְדָּהּ, שאם יאסוף הצדיק את ידיו מלטפל בזולת, וידאג רק לעצמו, סופו להיות גם הוא עצמו איש צרוע ח"ו. כל הימים אשר הוא חי, איננו בן חורין להפטר מחוב קדוש זה, להיטיב ברוחניות גם עם זולתו. (לפי האס"ח ע"ב עמ' תיא)

שליח ידך ואחוז בזבוב וישלח ידו ויחזק בו ניהי למטה בכפו (ד ז)

בַּעֲמֻדוֹ להתפלל, תר רבי אליהו מאיזמיר זצ"ל בעל "שבט מוסר" בכיסי אחר אבנט, כדי לחגור לפני התפלה. משלא מצאו פנה כה וכה וראה על הרצפה חבל שחור, גחן רבי אליהו, הגביה את החבל, וכרכו סביב מתניו.

בנסים, והפציר כי גם הוא ילך עמם. הרבי בקש זאת גם בחששו מפני הצורך שנודע באכזריותו, כאשר בערה חמתו בקרבו, לא נרתע מלירות באדם בו במקום, בלא שאלות ודרשות. משהגיעה בקשתו לאזני הרבי מראדזימין, הוא אמר, "לכו הם, ואני כבר אהיה שם".

בַּהֲנִיט הרבי מאמשינוב אל היכל המפקד, פצה הרב דובר הרוסית את פיו, בנסותו להסביר את אי ההבנה שגפלה בקשר לספרי הש"ר, ולהטעים את בקשתם לביטל הגזרה הנוצרה. אך בטרם השמיע את דברו, נטל המפקד בחרון אף רובה שהיה תלוי על הכתל, וכן אותו אל הרבי מאמשינוב כשהוא זועק בזעם, "איזו חצפה ועזות היא לכם, לחוות לי דעה".

אוֹלָם כאשר תפס השר את הרובה בידו, נעצר כנדהם ושאל בפלצות, "מי הוא היהודי הקטן האחוז אותי, ואינו מניח לי לירות בכם", משהשיבוהו הרבנים כי אינם רואים איש, נרעד הצורך, והבין כי ישנם כאן ענינים טמירים, הנשגבים מהבנתו.

בַּרֵב תדהמה נעתקה לשונו, הוא צנה עליהם לבוא אליו למחרת, ובבאם הבטיחם כי ימלא את בקשתם ויבטל את הגזרה. (הסבא קדישא מראדזימין ע"פ מעשיות נוראים)

ויאמר ה' אל משה שליח ידך ואחוז בזבוב וישלח ידו ויחזק בו ניהי למטה בכפו (ד ז)

בְּאֶחָד משיחותיו, הבליע הרה"ק השפע חיים זיע"א בדרך רמז את אחד מהסבירי, מה מניע אותו להרבות כל כך הרבה בחזק הרוחני של אנשים זולתו, ומי מחיב אותו לכך. הרבי פתח ואמר, מצינו במשה רבנו

חֲשִׁבו רבי דוד ומלוהו שְׁבוּדאי אבד מביתם חפץ כְּלֶשֶׁהוּ, ועתה חושדים בהם בגנבתו כְּדָרָךְ אַרְחִי פְרָחִי החשודים על הדבר, והחלו לנוס שלא ישיגום, אבל גם הרודפים הגבירו את מהירותם וצָעְקוּ אַחֲרֵיהֶם, "אל תיראו, לא נעשה לכם מאומה".

עֲמְדוּ על מקומם, משהשיגום השנים, אמר האב, "מפני מה ברחתם, הלא אני מבקש להעניק לכם מתנה". התברר שאותו נער היה אלם מיום הולדו, וכשרבי דוד אמר לו 'צפרא טבא', עתה נעשה עמו נס, פתח פיו וענה להם.

הַנְּעַר אץ לבשר על כך לאביו, שהבין שאין אלו אנשים פשוטים, לפיכך מהרו אחריהם, כדי להעניק להם ממתנת ידם. היה זה מופת גלוי, אבל רבי דוד שהתרחק ממופתים גלויים, וכבר אמר שפעל בשמים שמופתיו לא יהיו לשיחה כל ימי חייו, סלד מהדבר.

הוא מצא לנכון להסביר למלוהו ר' ליפא מה ארע לדעתו, ואמר, "ראה נא כיצד עשה הקדוש ברוך הוא נס על ידינו, ואנו לא ידענו מאומה", והוסיף, "נראה שמן השמים רחמו עלי, כדי למנע ממני עגמת נפש".

כִּאֲשֶׁר פגשנו בבחור ואמרנו לו 'צפרא טבא', אלו לא היה עונה לנו, הייתי עלול לחשב שהוא רואה אותנו פעוברי דרכים אביונים, ואין זה לפי כבודו לענות לנו, וממילא היתה נגרמת לי עגמת נפש, לראות בחור יהודי לקוי במדותיו. לכן עזרני השי"ת, הוא ענה לברכתנו, ונמנעה ממני עגמת הנפש". (שולשלת בוסטון ע"פ ליקוטי דברי דוד)

מִשְׁסִיִּים תפלתו ובא להסיר את האזור ממתניו, השתומם לראות את ה'חבל' מנתר ארצה ונמלט, אז התברר כי לא היתה זו חגורתו, כי אם נחש ארסי ארז. לזכר הנס קרא רבנו את שם ספרו 'אזור אליהו'.

כִּשְׁהִיה הרה"ק ר' משה מקוברין זיע"א מספר ספור מפלא זה, היה מפטיר ואומר שהנס שהנחש לא הכיש את רבי אליהו, אינו מפליאו, שהרי אין בעל חיים יכול להזיק לאדם שלא פגם מימיו בצלם האלקים שבו.

הַעֲבִדָה שהנחש לא ברח באמצע התפלה, אף היא אינה מפליאה, כי ירא היה מלבלבל את תפלת הצדיק. מה שמזיח בספור, הוא רק גדלותו של רבי אליהו, שמרב דבקותו בה' בעמדו סמוך לתפלתו, לא הבחין ש'החבל' שהוא מרים הנו נחש. (אותיות אליהו)

יאמר ה' אליו מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פסח או עור הלא אנכי ה' (זי יא)

במהלך נדודיו, התהלך הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א עם החסיד רבי ליפא מנופאלה ז"ל במשעולי כפר שבו התגוררה משפחה יהודית בודד. כמנהגו מאז ומקדם בעת עוברו בכפר בו דרו יהודים, בקש רבי דוד לבקר את משפחת 'אחיו', היהודי.

הצדיקים נכנסו אל הבית, ופגשו בו רק בחור ששהה בגפו, ברכוהו בכרכת 'צפרא טבא', הוא ענה להם כנהוג, והם המשיכו בדרכם. הם לא הרחיקו ללכת, והנה אותו בחור ואביו שהזעק על ידו מן השדה, רצים אחריהם וקוראים בקול, 'עמדו', 'עמדו'.

ורעו רבי נסים עני וצ"ל, ועסק בלמוד בספרו של הרה"ק רבי רפאל אברהם שלום מזרחי שרעבי זיע"א, בעל 'דברי שלום', בו הסביר סוגיה עמקה מסויגיות הסבילה, לאור דברי זקנו רבנו הרש"ש זיע"א.

בשינת הלמוד, נענה רבי אליהו ואמר, "לא זו היתה פונת רבנו הרש"ש, עם אמרו את הדברים, נטל הדבור מפיו והיה כאלם. רבי אליהו פרץ בככי, והתחנן על נפשו ללא חתוף דברים כשהוא צונח בקול.

נעבר ארבע שעות, הבחינו הנוכחים כי רבי אליהו פותח ואומר, 'חטאתי', 'עויתי' וכו', ואחרי כן רפא לו.

אחר ספר כי רבנו הרש"ש נתגלה לפניו ואמר לו בקפידה, "מה כחך לדבר על נכדי שכבול לא הבין את דברי, אתה הוא שלא הבנת את עמק הדברים". רק לאחר שבכה והתודה, סלח לו הרש"ש והוא נרפא, מאז קבל על עצמו להזהר מלחלק על ה'דברי שלום'. (ישטבר וזבולון)

וגם הנה הוא יצא לקראתך ונאף ושמח בלבנו (ד יז)

ספר החסיד הנודע **רבי אליהו רוט** וצ"ל, "יום אחד נקלעתי לקרבת אולם חתנות, ושמעתי אברך העומד בסמוך לי אומר למלוהו, "הבה נכנס לחתונה, כדי לצאת ידי חובתנו".

נדהמת וקראתי לעברם, "מה זה לצאת ידי חובה, איזו השגה היא זו", שאלתי בלב מרתח, "אלו מלים משנות הן, לצאת ידי חובתנו? שערך בנפשכם, יהודי מגדל את ילדי, כמה יגיעות וטרחות הוא משקיע עד

ויאמר ה' אליו מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פסח או עור הלא אנכי ה' (ד יא)

משהגיע זמנו של אחי ר' משה וישקובסקי להתניב לצבא הרוסי, נסע אבי עמו לרבו, הרה"ק **רבי מנחם מאמיטינוב** זיע"א, והזכירו בפניו, בבקשת ברכה, שינשע וישחרר מהצבא הרוסי.

על השלחן היה מנח חמש, קרא הרבי לאחי ואמר, "משה, קרב הנה, ונראה אם הנך יודע לקרא בחמש". אחי קרב לשלחן, פתח את החמש ונסה לקרא בו, אף לפליאתו, מנע ממנו הרבי לקרא, סגר את החמש מנגד עיניו באמרו, "הלא אינך רואה כלום, ומדוע תירא מהם".

אבי ואחי השתוממו למשמע אזניהם, אף בהיותם מאמיני אמת ברבם הגדול, בטוחים היו כי ישועתם קרובה לבוא. רוח קדשו של הרבי נתגלתה בשעה בה הופיע בפני הועדה הצבאית שהייתה צריכה לקבל את כשרו הצבאי.

משהגיע תורו להבדק אצל הרופא הרוסי, הרים עליו הלה את קולו באמרו, "ברח לך מכאן מהר, לצבא המהלל של הצאר אין צורך בעוררים", הדבר יצא מפי הרופא הרוסי, ומשה הוצא מחדר הרופא כשתעודת השחרור בידו, אז הבינו את דברי הרבי שאמר לו, "הרי אינך רואה כלום, ומה אתה ירא מהם". (אהל יוסף)

מי שם פה לאדם (ד יא)

בעודו מתגורר בעיר בגדאד, ישב רבי אליהו מני וצ"ל רבה של חברון, עם חברו

העמיק הרבי במחשבתו, לבסוף קם, צוה לרתם מרפכתו, ויצא אל מחוץ לעיר. במבואות העיר היתה דרך צרה, ובה מעבר למרפכה אחת בלבד. צוה הרבי לעצור את מרפכתו לרחב הדרך, ולא לאפשר מעבר לאיש.

עשו כדבריו, ועד מהרה, נוצרה על אם הדרך שורת עגלות ארכה. לפתע הגיעה במהירות כרכה רתומה לצמד סוסים אבירים, ומשלא הורשתה להכנס אל העיר, ירד הימנה ישיש בעל זקן ארף, ונגש אל הרבי.

לאחר דיו ודברים קצר שב הלה אל מרפכתו, שלף ממנה פנקס עב כרס, והציגו לפני הרבי שעלעל מעט ביו דפיו, השיבו לזקן, ומיד פנה לשוב העירה. בדרך חזרה אמר, "ואיתי ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני, עדן מדת הדיו מתוחה על עשרים וארבע אלף נפשות מישראל, וקבלתי על עצמי להיות כפרתן של ישראל".

הרבי מסר נפשו בעד עמו, נסתלק ביום ג' אלול שנת תר"ח, ותעצר המגפה. בנו הרה"ק **רבי מרדכי מנדבורנא** זיע"א, הנה אז אברך צעיר, בגיל כ"ד שנים, והרה"ק **רבי מאיר מפרמישלאן** זיע"א שהיה דוד זקנו ורבו, דחק בו שינהיג את עדת הקדש המיתמת.

בשבת חנכה שנת תר"ט, בתוף השנה על פטירת אביו, הסמיכו רבי מאיר באמרו לו, 'את המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האתת', 'מטה' זה שפלות רוח, ועל ידי זה תעשה את האותות'.

עוד צוה עליו רבי מאיר אותה שעה, 'אמר לתבה אחותי את', הינו שיתפלל תדיר תפלותיו לפני התבה, וזוה הסמיכו. (רבינו הקדוש מקרעטשיף, חובץ אורות מרדכי)

שזכה לראותו גדל וצומח, נודדי שנה, בקורים אצל רופאים, בעיות פרנסה וכו', עד שהוא זכה לשלחו לשיבה.

אחר כף כמה יגיעות הוא מתנגע עד שנמצא לו הזוג המתאים והראוי עבורו, ומתחילים להתכונן להתנה, ואחרי כל הטרחה הוא מזמין את ידידיו לשמחה, ואתה בין המזמנים.

כשאתה מקבל את ההזמנה וברא להשתתף בשמחת נשואי בנו, לא נדרש ממך לשבת שם שעות ארוכות, אינך חייב לבזבז עבור כף זמן רב. אכל בזמן שהנך שוהה בחתונה, השתתף בשמחתו ואל תזלזל בו.

תן אל לבך לכל מה שהשקיע הזולת עד שהגיע לשמחה זו, ולמצער, אל תכריז שאתה נכנס 'לצאת ידי חובה'. בימים עברו, היו הולכים לחתונה לשמח ולעלוץ עם בעל השמחה, ואלו כיום, הנה אמר בכאב, "באים כדי לצאת".

כאשר השתתף רבי אליהו רוט זצ"ל בשמחת שבע ברכות אצל חברו, פגש בו מישהו בשעת השמחה וקרא לעברו, "רבי אליהו, מה אתם עושים פה". התאונן רבי אליהו והשיב, "יהודי עושה שמחה, ושואלים אותי, מה אני עושה פה". (איש חסיד היה)

את המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האתת (ד יז)

בשנת תר"ח, השתוללה מגפת חולירה שחוללה שמות באזור נדבורנא. בעקבות המגפה, התקבצו בני העיר וכאו אל בית הרה"ק **רבי ישכר בער מנדבורנא** זיע"א בקול זעקה, שיעתיר עליהם להעביר הרעה מעינם.

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורמלמידיו

במוצאי שבת קדוש, התאספו תלמידי הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א וביניהם הרה"ק רבי נפתלי מליז'ענסק זיע"א בן הרה"ק רבי אלעזר מליז'ענסק זיע"א ונכד הרה"ק הנעם אלימלך זיע"א, שפידוע לא הסכים להנהיג עדה, אצל בעל בית אחד, שם הסבו לסעודת מלוה מלכה.

באמצע הסעודה, החלו התלמידים לכבות את הנרות בדרך שחוק ובדיחותא, ואחר כך משוהדליקו בשנית את הנרות, פתח רבי נפתלי בצמר 'אלהו הנביא', הנאמר במוצאי שבת. העידו כל התלמידים אשר ראו אותו, כי נקר הנה על רבי נפתלי שהוא ראה את אליהו הנביא בשעת מעשה. (אהל מועד - לעלוב, פרשת ויצא)

בשעת סעודת מלוה מלכה, באר הרה"ק האמרי ברוך זיע"א, מדוע נתייחסה סעודה חשובה זו אחר דוד המלך ע"ה, על פי דאיתא (סבת ל): דאמר לו הקדוש ברוך הוא שימות בשבת.

לפי זה, בכל מוצאי שבת קדוש הנה לבו נכון ובטוח בה' שיחיה עוד ששה ימים, לפחות עד השבת הבאה, ועל כן עשה אז סעודת הודיה, לשבח להש"ת שיוכל עוד לעבד אותו ששה ימים, כמו שכתוב (תהלים פד יא) 'טוב יום בחצריך'. על כן סעודה זו מיקחת אחר דוד המלך ע"ה. (כנסת ישראל)

באחרית שנותיו, נחלש הרה"ק הדברי חיים מצאנז זיע"א, וכבר לא הנה בכחותיו לסעד סעודת מלוה מלכה, על כן נהג להזמין במוצאי שבת קדוש שני חסידים חשובים, וערף לפניהם סעודה כשהוא עצמו משמשם, ובזה לנה את השבתא מלכתא.

שבוע אחד, שבת הרה"ק רבי ישעיה מקרעסטיר זיע"א שהיה אז עדין בשנות בחרותו, בצל הדברי חיים בצאנז, ולאותה שבת הגיע לצאנז גם הרה"ק רבי משה פאנענט מדענט זיע"א, שהיה אברך צעיר.

במוצאי שבת קדוש, פקד הרבי מצאנז להזמין לסעודת מלוה דמלכא את רבי משה מדענט, ואת רבי ישעיה, שפאמור הנה עוד בחור קדם חתנתו, וכמנהגו הכיו להם את הסעודה, ושמשם.

המקובים התפלאו על הדבר, בדרך כלל נוהג הנה הרבי להזמין לביתו לסעודה זו שנים מזקני וחשובי החסידים, לא אברכים צעירים, ובדאי שלא בחורים.

ברבות הימים, משנתעלו שני אלה לרועי ושאל, והמונים רבים התדפקו על פתיחהם לחסות בצלם, הבחינו הכל למפרע כי חזה הרבי מצאנז ברוח קדשו ששניהם יאירו עיני ישראל, בצדקתם ובקדושתם. (מופת הדוד עמוד עב)

יומא דהילולא

קדוש את עיניו וחושיו בצורה מופלאה, עד כדי שלא הכיר בצורת אשה מימי. פעם נכנסה אשה לחדרו, וכשראה אותה נכנסת לחדרו, התחיל לברח לחדר אחר, וברח חדר לפנים מחדר, וגם סגר הדלת בעדו, וכל כך נבהל לברח עד שהכה את ראשו בכתל עד שזב דמו. ואחר כך בחדר הפנימי, הטמין את עצמו תחת המצע שעל המטה.

שאלו לו, "מפני מה אתם יראים מן הדבר יותר מכל בן אדם", והשיב בזה הלשון, "תדעו נאמנה, שאין אני מתירא מהרהור בשום אופן, רק אני מתירא מדברי חכמינו ז"ל שאסרו מלהסתכל באשה". (עשר עטרות)

פתח ואמר פעם במסבת תלמידי חכמים איזה מאמר גמרא. ישב לו שם איזה תלמיד חכם ואמר, ימחל לי רבנו, אך מאמר כזה אינו בנמצא שם בגמרא. שאל אותו רבנו, מתי למדת מסכתא זו שאמרת. השיב התלמיד חכם, זה עתה לפני כמה חדשים.

בדקו ומצאו שהצדק עם רבנו. אמר, "אל יהי הדבר לפלא בעיניך כי הרי אמרו חז"ל 'כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה', מי ששומר עצמו מן החטא, 'ישנו בזכירה' זוכה וזוכר, ומי שאינו בשמירה אינו בזכירה". (עשר עטרות)

אחר הסתלקות רבו הרה"ק מאפטא, נתמנה תחתיו לנשיא הישוב שבארץ הקדש. נמצא מכתב מטכריה המפרט את מיסדי כולל וואהלין, ופותח בהרה"ק רבי ברוך ממעזיבו ואתריו "כעיו החשמל, איש אלקים קדוש מסאורין".

אורו של רבנו זרח בשנת תקל"ה, בבית אביו הרה"ק רבי שמעון שלמה שכהן כמגיד מישרים בסאוראן, מגדולי תלמידי הרה"ק **רבי דב בער ממעזריטש**.

עוד בהיותו צעיר לימים, ידע את כל סדר נזיקין בעל פה, השתלם בתורה ובחכמה עד שנתפרסם כגדול בנגלה ובנסתר, בהגיעו לפרקו, היה לחתן הרה"ק **רבי דוד הלוי מסטעפין** חתנו של הרה"ק **רבי יחיאל מיכל מזלאתשוב**.

נדע בזמנו לאיש אלקים קדוש עליון שנתקדש בקדשה יתרה. גם היה מפרסם בעבודתו שהיתה באימה וביראה. סביביו נשערה מאד, וחיל ורעדה אחז בו בעת שהיה משתפף לפני קונו. צדיקים העידו עליו שהיה דבוק בו ית"ש בכל רגע ורגע. ולבד כל זאת, יצא שמעו גם כגדול ומפרסם בגאונות, בנסתרת כבנגלה. היה פוסק הלכות ו"משיב" נפש. (עלים לתרופה)

היה תלמיד מובהק לרבי ברוך ממעז'בוז, ורבי לוי יצחק מבארדיטשוב, כן הסתופף בצל הסבא משפולא. אחר פטירת רבו הקדוש רבי ברוך בשנת תקע"א, החל בהנהגה בסאוראן, כשאלפים חוסים בצלו ובהם מגדולי תלמידי רבו, אז החל רבנו בנסיעותיו אל הרה"ק **האזהב ישראל מאפטא**, על אף שהוא עצמו כבר היה רבי לרבים וגדולים.

רבו הרבי ר' ברוך אמר עליו פעם, "אלו היו לי מנן של עשרה תלמידים כמותו, היה נקל לי להביא את משיח צדקנו לגאלנו". (צורו החיים)

ספר רבי מרדכי חיים מסלונים זיע"א, פי מקבל בידו שבסתימת הגולל על רבנו, התרחשה רעידת אדמה שהרגשה בכל העולם. (מזקנים אתבונן)

את דברי תורתו לקט ואסף אל מקום אחד הגה"צ רבי עזריאל דוד הלוי אב"ד קווארסאן (בעמח"ס "פרי דעה" על הל' נדה ומקוואות ו"סמן למאור" על הל' גיטין) בספר "לקוטי שושנים" (עלים לתרופה)

צאצאי

בנו היחיד ממלא מקומו, הרה"ק רבי שמעון **שלמה** זיע"א, שישב בטיטשעלינק.

חתנו רבי ישראל זצ"ל, אחינו של המגיד מקוויניץ. חותנם של רבי משולם זוסקא מזיניקוב בן רבי יצחק מאיר מזיניקוב. רבי אלטר יוסף מרדוויץ בן התורת חיים, רבי יהודה אריה מבאפולא. (ימי זכרון)

מאמרותיו

היה חוזר רבי מרדכי חיים סלאנים בשמו: ש'חצות לילה' פרושו כפי: כשיהודי הולך באמצע היום ברחוב ונזכר שישנו בורא לעולם, ומתחזק בזה ברוחניות, בזה הוא חוצה ומבקיע ומאיר את החשכות. (מזקנים אתבונן)

אמרתיו אחכמה והיא רחוקה ממזני (מהלל ז ענ) מי שאומר שמעצמו יתחכם למצא דרוך לעבודה, בלי צדיק שיוהו הדרך ילך בה והמעשה אשר יעשה, אזי היא 'רחוקה ממזני'. (ליקוטי טוטנים פ' סופטים)

אין שמחה אלא בבשר (פסחים מט). אין שמחה כלפי שמיא, אלא מעבודת בשר ודם. (בגדי יטע)

לאחר הסתלקות אביו בשנת תקס"ב, התקבל לרבנות סאוראן, עם הסתלקות רבו, הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב, כהן קרב תפתיו, אך לאחר תקופה קצרה שב לסאוראן. כן קבלוהו קהלות אימאן וקעשינוב לרבם. בשנת תקצ"א, עקב מגפה שפוצה בסאוראן, עבר לטיטשעלינק. (ימי זכרון)

בנות אשר מחלת החלי רע, פרשה מוטות כנפיה על פני מרחבי תבל רחמנא לצלו, אמר, כתיב (במדבר יז יג) 'ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה', הינו בין שאני אהיה מן המתים בחלי זה, ובין שאני אהיה מן החיים, אתאמץ בכל עז להיות 'ותעצר המגפה', וכן היה, רבנו חלה בחלי זה ונתבקש לשיבה של מעלה, והמגפה נעצרה. (עשר עטרות)

טרם הסתלקותו, עמד בדרך אחד מחשובי החסידים, ובמחוץ חלף הרהור, אולי יבקשו ממנו החסידים למלא את מקום הרבי אחריו, פתח רבנו עיניו לעברו ואמר, "מי שאי פעם נהנה מכוס מים, אינו יכול להיות רבי". (ליקוטי טוטנים פ' פנחס)

נסתלק לשמי רום בטיטשעלינק, במוצאי שבת קדש פרושת שמות, אור לכ"ה טבת תקצ"ח. הרה"ק רבי ישראל מרז'ין, ישב אותה שעה בשלחנו הטהור בסעודה שלישית של שבת קדש בעת הסתלקותו, ואז החל לומר תורה על הפסוק 'ומשה עלה אל האלקים' וגו'.

אחר סים בדרך משל שהיו שני שומרי היער, וכשהיה האחד צועק, היה השני עונה לעמתו בקול ממרוק. אך כשהאחד צועק ואין קול ואין עונה מהשני, אזי נודע לו שהשומר השני חלף ועבר ואיננו. (בית ישראל)

פרשת שמות

נושעים, וזה 'הבאים מצרימה'.

ברוך גוזר ומקיים

הרה"ק רבי אליעזר זוסיא פורטוגל מסקולען זיע"א, היה מפורסם באהבת ישראל העצומה שלו. לאחר מלחמת העולם השנייה, הרבי והרבנית אימצו באופן אישי קרוב לארבע מאות ילדים, ודאגו לצרכיהם הפיזיים והרוחניים. הארגון שלו 'חסד לאברהם' פעל לטובת אלפים אשר היו זקוקים לעזרה באותו הזמן, והיה דוגמא ומופת לארגונים נוספים שעסקו באותו התחום.

ר' קלמן דריבן מברוקלין שמע מפיו של הרבי את הסיפור הבא: כאברך צעיר ברומניה, השפיע הרבי על צעירים ומבוגרים להתקרב לאמונה בה', הוא שכנע אנשים צעירים שלא יצטרפו לצבא הרומני, מאחר שהעושים זאת מרחיקים את עצמם באופן מוחלט מדרכי היהדות בלא שיוכלו לשוב. במקום זה, הוא עודד אותם להצטרף לישיבה אשר שם ילמדו תורה, ואשר צעד זה ישאירם נאמנים למסורת אבותיהם ולמורשתה.

יום אחד הלשין אחד לשלטונות רומניה על הרבי שהוא מדריך צעירים היאך להמנע מלשרת בצבא. השלטונות בדקו את הדבר ומצאו שאכן הטענה צודקת. הם תפסו בזעם את הרבי וכלאו אותו בצינוק לבדו בתא מלוכלך וחשוך, ולקחו ממנו את הכיפה ואת משקפיו. הרבי היה אדם חלש וחולני, ובראותו את מצבו בתא הקר והלח, אשר המקום היחיד שיוכל

בזכות אמירת תהלים

פעם הראה היהודי הקדוש מפרשיסחא זיע"א לתלמידיו את הסבא קדישא הרה"ק רבי ישכר בער מראדושיץ זיע"א, וזה היה טרם התגלותו, בעת שאמר תהלים, ודרכו היה לומר בהתלהבות עצום בחדר בתוך חדרו, ואמר אליהם: הביטו וראו התהלים שלו גדול לפני הקב"ה כמו התורה של כולנו. והיה אז שם הרה"ק רבי שמשון מזוואלין זיע"א וסיפר הדברים לפני הרבי מראדושיץ, איך שרבו היהודי הקדוש הפליג מאד בשבח אמירת התהלים שלו.

לאחר זמן, בעת שכבר הנהיג עדת קדשו בראדושיץ, אירע שהרה"ק רבי שמשון מזוואלין זיע"א היה אצלו בראדושיץ, ולא הניחו הרבי לכנוס אליו זמן מה. לאחר זמן בעת בואו פנימה אמר לו: הטעם שלא הניח לו להיכנס אליו, כי בעת היותו עמו אצל רבו היהודי הקדוש זיע"א, וסיפר אז לפניו הדברים שאמר עליו רבו, הוכרחתי לעבוד על עצמי עבודה קשה זמן רב שלא אתפעל כלל חלילה מהדברים האלו שלא אבא לידי התנשאות ח"ו (נפלאות הסבא קדישא' ח"ב עמוד מ).

על הפסוק (שמות א א): 'וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים', כתב הרה"ק רבי חנוך צבי הכהן מבנדין זיע"א בספרו "כהן פאר", שהוא סופי תיבות: "תהלים" - זה רמז בכל מיצר אשר לא תבוא להגיד תהלים ועל ידי זה

אודות המלים הללו כל כך ברורה, כיצד איפוא הוא לא חשב על כך קודם לכן? הלוא במשך שנים על גבי שנים הוא אומר את התפילה הזו מדי יום ביומו, וכיצד אף פעם לא עלתה במחשבתו השאלה שהמלים 'גוזר ומקיים' נראות שלא במקומן. מדוע לא חשב על כך קודם לכן? נפשו היתה עגומה עליו, מפני שהוא חשב שכנראה עד היום לא התפלל בכוונה הנכונה של המלים בתפילות שהתפלל מדי יום. הרבי החליט שהוא אינו ממשיך הלאה עד שיפענח מדוע המלים הללו מוזכרים כאן. הוא חזר על המלים שוב ושוב, כשהוא מנסה להעלות תשובה במחשבתו. לאחר זמן ממושך, עלה הדבר בידו. הוא היה מלא התרגשות ושמחה, מפני שכעת הוא הרגיש שהוא מבין מדוע 'גוזר ומקיים' אכן מתאים לתפלה זו.

המלה 'מקיים', חשב הרבי, יש לה שני מובנים: בנוסף לפירוש 'מוציא לפועל', פירושה הוא גם כן: 'נותן כח לסבול, להתגבר ולהחזיק מעמד'. זוהי הכוונה כאן: לפעמים ה' צריך לגזור דבר מה על בני אדם. הוא חייב להעניש, על כל סיבה שה' מוצא לנכון. אך באותו הזמן, ה' נותן את הכוח והיכולת לסבול ולהתגבר, על מנת שהאדם יוכל לעמוד בגזירה. זוהי הכוונה במלים 'גוזר ומקיים'.

הרבי הבין שהוא עצמו, באותו זמן, נמצא ב'גזירה'. אך מאותו רגע ואילך הוא הסתכל על מצבו בחיוביות מפני שידע שה' גם 'מקיים' אותו כדי שיוכל לעמוד בגזירה. הוא כבר לא היה במצב של יאוש. הוא החל להאמין שזהו רק ענין של זמן עד שיינצל. ואכן, לאחר ימים מספר, בהתערבותם של אנשים מבחוץ, שוחרר הרבי מידי השלטונות הרומנים.

לשבת או לנוח בו היה האדמה הקרירה והמעופשת, דימה שסופו קרב.

הרבי רצה להתפלל, אך ראשו לא היה מכוסה, לכן הוא משך את החליפה שלבש מעל לראשו והחל לפזם בקול את התפילות בעל פה. תפילת שחרית נמשכה אצלו לפעמים מספר שעות, וקריאת שמע בשעת תפילת מעריב ביום רגיל היתה עשויה להימשך עשרים וחמש דקות. גם על פי סדרי התפילה הרגילים שלו דקדק תמיד בכל מלה שבתפילה, אך במצב המיוחד שהיה שרוי בו הוצרך לדקדק יותר. שם, בבית הכלא, לא היה כל ענין שיתפוס את זמנו או ידרוש את תשומת לבו. הוא החל להתפלל תפילת שחרית, וכל מלה נאמרה ברגש מעומק הלב, כל משפט נהגה בצירוף הפסקות למחשבה מעמיקה.

הרבי הגיע לתפילת 'ברוך שאמר'. תפילה זו מכילה רצף של שבחים שאנו מברכים את ה', בהיבטים שונים זה מזה. הרבי התרכז בכל משפט בדרך שמעולם לא נהג לפני כן: 'ברוך שאמר והיה העולם, ברוך אומר ועושה, ברוך גוזר ומקיים'. כשהגיע לחלק האחרון, צצה במוחו שאלה: מדוע יוזכרו כאן מלים אלה, הרי הן נראות יוצאות דופן בתוך תפילה זו. בדרך כלל, משמעות המלה 'גוזר' היא הנהגה קפדנית ולא רצויה לבני אדם. יתירה מזו, אנו אומרים שהוא לא רק גוזר גזירות, אלא גם מקיים אותם. ולכאורה, הרי כל המשפטים האחרים של תפילה זו מתארים את מידת הרחמים של הנהגת ה': 'ברוך מרחם על הארץ', 'ברוך משלם שכר טוב ליראיו, ברוך חי לעד וקיים לנצח', וכן הלאה. כיצד מתאימות לכאן המילים 'גוזר ומקיים'?

הפך הרבי בדעתו והרהר: הרי השאלה על

כי לא יש מחשבה זרה רק כשיש מקודם מוכן כח ואש לשרוף אותה. כמו שכתב הרמב"ן ז"ל בכל נסיון שאין הקב"ה מביא לאדם רק כשיש בו כח לעמוד בו.

על הפסוק (שמות א יב): **וְכֹאֲשֶׁר יַעֲנֶה אֶתֹּו כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ**, מפרש רבינו האור החיים הקדוש, שבהתאמה לעינוי המצריים בבני ישראל היה הקב"ה מסייע בידם ונותן בהם כוחות מיוחדים שיוכלו לסבול את העינוי: **וכפי פשט הכתוב ירצה כי כשהיו המצרים מרבים לענות היה ה' מרבה את ישראל כדי שיהיו נעזרים על העבודה והיה נותן בהם כח, והוא אומרו כן ירבה לשיעור אשר יספיקו העובדים בעבודה וגם ה' נותן בהם כח לשיעור אשר יתמעט מכוחם מהעינוי.**

בת מלך פנימה

כתב הגאון המלבי"ם בפרשת בשלח (שמות טו טז): יש בו [בפרשת המן] **צווים ואזהרות ולמודים לדורות הבאים** איך יתנהג האדם בבקשת הפרנסה והזמנתו: א. שלא ילקטו ממנו יותר מן הצורך לעשות ממנו אוצרות וסחורה, רק לקטו איש לפי אכלו, וכן ילמדו דורות הבאים שאין ראוי לאדם לאסוף ולכנוס יותר מן הצורך שזה ממיעוט בטחונו, וכל שכן המרבה בסחורה לאסוף עושר ונכסים ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו, וכמ"ש יגיע כפיך כי תאכל, ר"ל אם לא תיגע רק על ההכרחי מה שצריך לך לאכול לא יותר, אז אשריך בעוה"ז וטוב לך בעוה"ב. ב. שלא ירבה באכילה יותר מדאי ולא ירעיב את עצמו רק צדיק אוכל לשובע נפשו, ועל זה

מדי שנה, ביום השנה לשחרורו מבית הכלא היה הרבי מכנס את חסידיו ואנשי שלומו, מספר להם מקרה זה, ומסביר את הפירוש החדש והמעודד שמצא במלים 'גוזר ומקיים'. בכך היה הרבי מעודד את כל הנאספים שלעולם אין להישבר במצבים קשים, מפני שהש"ת גם בעת גזירה נותן כח להולכים בדרכיו ('לקוט לקח טוב - פרקי אמונה ונחמה' עמוד רמ).

כתב הרה"ק השפתי צדיק' זיע"א (אחרי אות ט): שמעתי מזקיני הקדוש [החידושי הרי"ם] ז"ל, על מאמר חז"ל 'אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג', אמר, **דזהו לימוד גדול שאין מאפילים לאדם מישראל רק מה שבכוחו לעבור לשוב לעבודתו בקודש, ולכך אף שהיה דין תורה שימכר איש מישראל לעבד, והיה באמת גרוע באותו זמן, והראי שהותר בשפחה, מה שהיה אסור לשאר ישראל, ומכל מקום היה מוכן לו גאולת יובל, ועל ידי זה לא נשתקע בעבודתו אף בעת האופל, וכשחדל דין יובל חדל כל דין מכירת העבד, כן כל מה שנתמעט כוחנו בעבודת הקודש בל יפול לבנו על ידי זה איך נוכל לגשת במעט מזעיר כוחות, כי יהיה לב איש ישראל ברור שכל מאפיל שלו יכול לעבור ולתקן.**

וכתב הרה"ק השפתי אמת' זיע"א (צו תרמ"ז): וזהו שנאמר 'היא העולה על מוקדה' כמו שאמרו בזוהר הקדוש, מחשבה רעה לאוקדה לה בנורא. ופירוש 'העולה על מוקדה' לומר

היה 'עומר לגלגלת'. ג. שכל איש מחוייב במזונות אשתו ובניו, ועל זה אמר 'מספר נפשותיכם' שכל איש לנפשות אשר באהלו תקחו, ובל יאמרו שאשתו ובניו ילכו וילקטו בעצמם, כי היא צריכה להיות צנועה באהל, והבנים ילמדו בחדר הורתם.

פעם אחת בא חכם אחד וטען לפני הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א, אודות דעתו כי האישה הוא זה שצריך להביא פרנסה לבני ביתו בדרך האמת והאמונה, ושיהיה קובע עתים לתורה בבוקר ובערב, והאשה תשב בביתה לחנך את ילדיה בדרך התורה והיראה, והוא טען כנגד זה כי באמת הדרך הישר הוא שהאשה צריכה לעבוד להביא פרנסה לכל המשפחה, והאישה צריך לישב וללמוד כל היום כולו. והוסיף ואמר, כי יש לו ראייה מן התורה שכן צריך להיות, דהא כתיב (שמות א כב) 'וַיֵּצְאוּ פְרַעֲהַ לְכָל עַמּוֹ לְאָמֹר כֹּל הַבֶּן הַיְלֹוֹד הַיְאֲרֶה תִשְׁלַיְכֶהוּ וְכָל הַבֵּת תַּחְיִין', והיינו 'הבן' האישה צריך להשליך את כל כוחותיו בתוך 'הים' של תורה, 'וכל הבת תחיון', האשה היא צריכה לילך לעבוד כדי להחיות את משפחתה ואת בעלה. ורבינו כשמוע את דבריו השיב לו מינייה וביה: אמת, אבל אתה יודע מי אמר כך? כך טען פרעה הרשע. (תורת התמרים' פרשת שמות).

לאל גומר עלי

סיפר האדמו"ר רבי רפאל אביחצירא שליט"א, מה ששמע מפי קודשו של אביו הגה"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א: מעשה שהיה ברבינו האביר יעקב זיע"א שהיה בדרכו מעיר לעיר כשהוא רכוב על חמור,

ועמו משרתו בקודש. ולפניו עדיין כברת דרך ארוכה במדבר צחיח ושמש מישוב בני אדם. והנה אך הגיע עת תפילת המנחה שבה נענה אליהו כידוע, הכין רבנו עצמו לתפילה, ירד מן החמור וביקש מים לרחוץ ידיו. משרתו המסור הודיע לרבינו כי לא נמצא מים לא באמתחתם ולא בכל הסביבה אף לשיעור נטילה. רבינו שלא ויתר על דין זה, התכופף ועשה בידו הקדושה חפירה קטנה בקרקע, הרים עיניו למרום וידיו נשואות כלפי מעלה, וכך נשא תפילה חרישית ונפלה דמעה אחת מעיניו לגומא זו, והנה תיכף התקדרו השמים באותו מקום בעבים וגשמי נדבה החלו לרדת, וכשנתמלאה החפירה פסקו בדרך נס, ונעשה רצון הצדיק להתפלל בנקיות ובטהרה כדרכו בקודש ('בדרכי אבות קדושים').

על הפסוק (שמות ב ה): 'וַתֵּרֶד בַּת פְּרַעֲהַ לְרַחֵץ עַל הַיָּאֵר וְנַעֲרֹתֶיהָ הִלְכֹת עַל יַד הַיָּאֵר וַתֵּרֶא אֶת הַתְּבַחַת בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת אֶמְתָּהּ וַתִּקְחֶהּ, הביא בספר 'בוצינא דנהורא': תמה הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז זיע"א, למה מספר הכתוב ששלחה בת פרעה את אמתה היינו ידה, כיון שראתה שהוא רחוק מאוד. ואמר, התורה מורה לנו דרך, דכשישראל רוצה לעשות איזה מצוה אף שנראה לו לכאורה דאי אפשר לו לעשותה בשום אופן ואינו יכול להגיע אליה, אף על פי כן הוא יתחיל לעשות מה שביכולתו לעשות, והשית' יגמור בעדו, וזה למדנו מבת פרעה אף שראתה שהוא רחוק מאוד עם כל זאת שלחה את ידה.

בשעתו מתמיד גדול בלימודו. לאחר שנשא אשה והקים משפחה ונטרד בעסקים, הפסיק את עסקו בתורה לחלוטין. משנפגש בו פעם החפץ חיים הוכיחו על כך, באמרו: אם כי קשה עליך כעת להמשיך בהתמדתך בתורה כמקודם, בכל זאת, איך זה נטשת את התורה לגמרי? עליך לפחות להצטרף אל חבורה של לומדים בבית הכנסת, שלומדים בכל יום דף גמרא או פרק משניות, ובלבד שלא להתהלך ללא תורה כלל. התנצל לפניו האברך, שלימוד כזה כפי שהוא מציע לו, אינו נחשב בעיניו לכלום. רגיל היה ללמוד עשר שעות רצופות בכל יום ולשנן בהם כעשרה דפי גמרא בהגיון ובסברה, ומה ערך בעיני ללימוד פרק אחד של משניות או דף אחד גמרא, מוטב לי להתמין עד שאזכה להפנות מעסקי ואז אשוב ללמוד בהתמדה כבימים הראשונים.

מיד השיב לו החפץ חיים בדברי התנא באבות (פ"ב מ"ה): 'ואל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה', והוסיף להסביר לו: **משל** למה הדבר דומה, לאדם חלש, שהרופא הזהירו שלא יכנס לבית המרחץ, כיון שהחום והזיעה קשים לו ועלולים לסכן את נפשו. לימים עבר ליד בית המרחץ ולא יכול היה להתאפק עד שנכנס לשם להתרחץ. הוא שהה שם עד שנחלש מאוד ונטה להתעלף. אזר את שארית כחותיו ונחפז אל המקוה הקר כדי להשיב נפשו במים הקרים. לאכזבתו הרבה מצא את דלת המקוה נעולה. גם לצאת החוצה לא היה יכול, מחשש סכנת הצינה. בייאשו המר התחיל קורא לעזרה. מיד חש אליו מישהו והתחיל להזליף על פניו ולבו מים קרים מספל שבידו. האם יעלה על הדעת שבאותה שעה יטיח האומלל בפניו מצילו: מה בצע לי בטיפות מים

הרה"ק הלב שמחה זיע"א סיפר ששמע מאביו הרה"ק האמרי אמת זיע"א בעת המלחמה בפולין כשהמצב כבר היה קשה מאד ויהודים היו זקוקים לעזרה ולא היה ביכולת לסייע להם. ואמר האמרי אמת, שמבתי למדים שבכל מצב שהוא, גם כאשר היכולת לסייע נראית רחוק נצרך להושיט יד ולנסות לסייע איש לרעהו, שהרי בתיאורית רחוקה ממקום התיבה ומה הוה אמינא היה לה להגיע עם ידה עד לתיבה, אלא מכאן הלימוד שהאדם צריך לעשות כל אשר ביכולתו ואחר כך מסייעין מן השמים, לאל גומר עלי.

פרוטה לפרוטה מצטרפת לחשבון גדול

מרנא ה'חפץ חיים' זיע"א היה אומר, שבנוגע לקניינם של התורה והמצוות יש על האדם שיתנהג כפי שהוא נוהג ביחס לקניינים הגשמיים, שאינו מסתפק במה שיש לו, אלא שואף ומשתדל תמיד להשיג יותר ויותר, כפי שאומר הכתוב (קהלת ה ט) 'אוהב כסף לא ישבע כסף', ואם יש לו מנה רוצה מאתים, כך חייב האדם להשתדל ולהתאמץ לעלות ממדרגה למדרגה בתורה ומצוות. זאת ועוד, שאם נפל ח"ו אדם ממדרגתו ואיבד את כל הונו ורכושו הרוחניים, אל יפול ברוחו ואל יאמר נואש, אלא יהיה נוהג גם כאן כפי שהיה נוהג בגשמיות, שאם מסחרו מתערער והוא מפסיד את כל ממונו הוא חוזר ומתחיל מחדש, מן הדיוטה התחתונה, עד שהוא שוב כובש לו עמדה מכובדת, ופעמים גם חוזר למעמדו הקודם.

והמשיך החפץ חיים את דבריו הנלהבים בהציגו דוגמה ממעשה שהיה: **אברך אחד**, שמלפנים היה מתלמידי הישיבה בראדין, היה

מן הספל שבידך, חפץ אני דוקא במקוה שלם, שיצנן את כל גופי? אטו בשופטני עסקינן, שאינם יודעים שגם כמה טיפות של מים קרים חיים הם לנפש עייפה הנוטה להתעלף?

סיים החפץ חיים ואמר: אף זה כך, כידוע נמשלה התורה למים. מובן, שאדם הלומד הרבה תורה ומתעמק בה, בורא לעצמו מקוה שלם של מים קרים, שמשוגלים לצנן לגמרי את אש היצר הבוהרת בקרבו ותוך כך לכבות את אש הגיהנום ולבטל לגמרי את תגבורת הדינים. אך אם במקרה אין האדם מסוגל לפי שעה לשקוד על התורה ולפלפל בה, האם משום כך ירחיק מעליו את הטיפות המזולפות עליו, בצורת דף גמרא או פרק משניות, אשר גם הן מסוגלות לצנן מעט את רתיחת אש היצר ולהחליש את תגבורת הדינים? הדברים הנלבבים, שיצאו מלבו הדואג של החפץ חיים, נכנסו ללב התלמיד. באותו מעמד קיבל האברך על עצמו, שלא לבטל מהשעורים הקבועים בבית המדרש כל ימיו, ואף השתדל בכל מאמציו לגזול מהזמן המיועד לעסקים כדי לחזור על לימודו ('החפץ חיים חייו ופעלו' ח"א עמוד שמא).

וכך כתב רבינו מנחם המאירי (משלי יג יא): לעולם אל יתרושל אדם להתייאש מצד ראותו קושי לבבו ומיעוט הבנתו, כי כמה פעמים ראינו אנשים קשים בלימודם מתחילתם ומצליחים בסופם עם רוב ההתמדה ושקידה מעט מעט.

דרשו חז"ל (במדבר רבה כא טו): 'נוצר תאנה יאכל פריה' (משלי כז), למה נמשלה תורה

בתאנה, שרוב האילנות, הזית הגפן והתמרה, נלקטין כאחת, והתאנה נלקטת מעט מעט. כך התורה, היום לומד מעט ולמחר הרבה לפי שאינה מתלמדת לא בשנה ולא בשנתיים (וכן בעירובין נד).

על הפסוקים (שמות ד ב-ד): 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי ה' מֶה זֶה בְיָדְךָ וַיֹּאמֶר מִטָּה: וַיֹּאמֶר הַשְּׁלִיכֵהוּ אַרְצָה וַיִּשְׁלַכְהוּ אַרְצָה וַיְהִי לְנַחֵשׁ וַיִּנָּס מִטָּה מִפְּנֵיו: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה שְׁלַח יָדְךָ וְאַחַז בְּזַנְבוֹ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיַּחֲזֶק בוֹ וַיְהִי לְמִטָּה בְּכַפּוֹ, פִּירַשׁ הַרְה"ק הַאֲבִיר יַעֲקֹב זִיעַ"ע בִּסְפָרוֹ 'פְּתוּחֵי חוֹתֵם' שֶׁהִמְטָה הוּא רִמַּז עַל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, הַנְּדֵרֶשֶׁת בַּמ"ט פְּנִים טַמָּא וּבַמ"ט פְּנִים טְהוֹר. וּבַתְּחִילָה רִמַּז לוֹ: דֵּהִמְטָה שֶׁהִיא הַתּוֹרָה צְרִיכָה שֶׁתִּהְיֶה שְׁמוּרָה בַּיַּד הָעוֹסֵק בָּהּ לְהַגִּיט בָּהּ יוֹמָם וּלְיָלָה, וְאִם יִרְפֶּה יָדָיו מִמֶּנָּה בְּזֶה מְעוֹרֵר עֲלָיו הַנַּחֵשׁ הָעֵלְיוֹן. וְזֶהוּ שֶׁאֵמַר לוֹ 'הַשְּׁלִיכֵהוּ אַרְצָה וַיִּשְׁלַכְהוּ אַרְצָה וַיְהִי לְנַחֵשׁ', שֶׁכִּשְׁעוֹזֵב אֶת הַתּוֹרָה הִיא הוֹפֶכֶת לְנַחֵשׁ וּמְקַטְרֶגֶת עֲלָיו.

ועוד הוסיף הפסוק לרמוז את הדרך לחזור ולהתקרב לתורה, שיתחיל אפילו במעט, ויעלה בקודש להוסיף עוד ועוד: ויאמר אליו 'שלח ידך ואחוז בזנבו', לרמוז לו, דאם אדם עזב את התורה וגבר עליו יצרו, יתחיל לאחוז אפילו במעט מן התורה, ומן המעט יבוא להמרובה. ומסיים רבינו, שהחוזר בתשובה שלמה ושב לעסוק בתורה, עליו נאמר 'וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו', לרמוז דאע"ג דעזב אדם את התורה, כשיחזור לעסוק בה יחזור לשורשו הראשון והנחש יהפך למטה אלהים חיים.

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
ארמונר שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחיו
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א - בעל התניא

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך